BÍLÁ NEMOC

DRAMA

O TŘECH AKTECH

VE 14 OBRAZECH

První podnět k této hře dal mi před lety námět přítele lékaře dra Jiřího Foustky: doktor, který objeví nové paprsky, ničící zhoubné nádory, najde v nich paprsky smrti; jich pomocí se stane samovládcem a neblahým spasitelem světa. Z toho námětu mi utkvěla představa lékaře, který má svým způsobem v rukou osud lidstva. Ale za našich časů je tolik lidí, kteří mají nebo chtějí mít v rukou osudy národů nebo člověčenstva, že by mě nikdy nezlákalo rozmnožit je ještě o jeden exemplář, kdyby tu nebyl druhý a nutkavější podnět: tím je naše doba sama.

Jeden z charakteristických znaků poválečného lidstva je ústup od toho, čemu se tu a tam skoro s opovržením říká humanita; v kterémžto slovu je zahrnuta zbožná úcta k životu a právům lidským, láska k svobodě a míru, usilování o pravdu a spravedlnost a jiné mravní postuláty, které byly v duchu evropských tradic až dosud považovány za smysl lidského vývoje. Jak známo, v některých zemích a národech nastoupil duch zcela jiný, ne člověk, nýbrž třída, stát, národ nebo rasa je nositelem všech práv a jediným předmětem úcty, ale zato úcty svrchované: nic není nad ním, co by jej mravně omezovalo v jeho vůli a právech. Stát, národ, režim je nadán všemohoucí autoritou, jednotlivec se svou svobodou ducha a svědomí, se svým právem na život, se svým lidským sebeurčením je fysicky i mravně naprosto podřaděn tak zvanému kolektivnímu, ale v podstatě čistě autokratickému a násilím uloženému řádu. Prostě duch

politické autority se v dnešním stavu světa výbojně utkává s evropskou tradicí mravní a demokratické humanity tento konflikt se rok za rokem hroziveji rozehrává v dění mezinárodním, ale zároveň je vnitřní otázkou každého národa. Zevně se nejjasněji projevuje chronickým válečným napětím v dnešní Evropě a rostoucím sklonem k násilnému a vražednému řešení politických otázek.

Pravda, dnešní světový konflikt je možno definovat také v pojmech hospodářských a sociálních, nebo je možno jej vykládat v biologických termínech boje o život; ale jeho nejdramatičtější aspekt je ve srážce dvou velikých, antagonických ideálů. Na jedné straně mravní ideál všelidské humanity, demokratické svobody, světového míru a úcty ke každému lidskému životu i právu. Na druhé straně dynamický, protihumanitní ideál moci, nadvlády a národní nebo jiné expanse, pro kterou je násilí vítaným prostředkem a lidský život jenom nástrojem. Řečeno v termínech dnes běžných, je to konflikt ideálů demokracie s ideály neomezených a ctižádostivých diktatur A právě tento konflikt ve své tragické aktuálnosti byl popudem k napsání Bílé nemoci.

Mohla by to být rakovina nebo jiná choroba místo fingované „bílé nemoci"; ale autor se snažil pokud možno přenést jednotlivé motivy i samu lokalisaci své hry do sféry fiktivní, aby nebylo nutno myslet ani na skutečnou nemoc ani na skutečné státy nebo režimy mimo to cítil ono malomocenství do jisté míry symbolicky, jako příznak hlubokého rozvratu bílé rasy; taková epidemie připadá dnešnímu člověku jako návrat k morovým ranám středověku. Autor úmyslně navodil celou dramatickou situaci svého konfliktu na motiv vražedné epidemie, neboť člověk nemocný a bědný je nutkavě a typicky předmětem humanity, jeho závislost na laskavém mravním řádu je nejhlubší. Dva velké světové názory se tu utkávají tak říkajíc nad ložem bolesti a v jejich konfliktu se rozhoduje o životě a smrti malomocného lidstva. Ten, kdo je představitelem vůle k moci, se na své cestě nenechá zastavit soucitem s lidskou bolestí a hrůzou, ten pak, kdo se s ním utkává ve jménu humanity a úcty k životu, odpírá pomoc trpícím, protože sám fatálně přejímá neúprosnou morálku boje. I ve jménu míru a humanity se bude zabíjet a umírat v hekatombách, bude-li se ten spor muset jednou vybojovat. Ve světě války sám Mír musí být tvrdým a neústupným bojovníkem. A naopak představitel moci a síly se stává sám jedním z těch, kdo úpějí o lidskou pomoc, zatím co se přes něho bezcitně převaluje nezadržitelná mašinerie masakru, který rozpoutal. V tom právě spatřoval autor beznadějnou tíhu světového konfliktu, který prožíváme; neutkává se v něm jen tak prostě černé s bílým, zlo s dobrem, bezpráví s právem, srážejí se v něm na obou stranách velké hodnoty i nesmiřitelné tvrdosti; ale co je v tom sporu ohroženo, je všechno dobro a právo a veškeren lidský život. Nakonec je to jen dav bez velikosti i soucitu, který lhostejně ušlape k smrti oba představitele protichůdných vůlí. Hle člověčenstvo, které humanita chtěla zachránit, hle zástupy, které vůle k moci chtěla vést k velikosti a slávě! Tady máš své „všechny lidi", Galéne, tady máte svůj národ, Maršále, a my všichni tu máme své dějinné konflikty, v nichž konečný úspěch je nejistý, ale kde jen jedno je nepochybné: že na ně těžce a bolestně doplatí Člověk. Ať jakkoliv dopadne válka, za jejíhož burácení se uzavírá Bílá nemoc, jisto je, že ve svém utrpení Člověk zůstal nespasen.

Autor je si vědom, že tento nevyhnutelný tragický závěr není řešením, ale jde-li o skutečný zápas, který se odehrává v našem čase a prostoru mezi skutečnými lidskými silami, nemůžeme jej rozřešit slovy a musíme jeho řešení ponechat dějinám. Snad můžeme mít důvěru i v příští lidi, jako jsou ti dva čestní a rozumní mladí lidé v závěru hry, ale konečné řešení zůstává politickým a duchovním dějinám, na kterých nejsme angažováni jenom jako diváci, nýbrž jako spolu-

bojovníci, kteří musejí vědět, na které straně světového dramatického konfliktu leží celé právo a celý život malého národa.

OSOBY

I. akt

DVORNÍ RADA

DVORNÍ RADA PROF. DR. SIGELIUS
DOKTOR GALÉN
PRVNÍ ASISTENT KLINIKY
DRUHÝ ASISTENT
PRVNÍ, DRUHÝ, TŘETÍ, ČTVRTÝ — PROFESOR
MARŠÁL
POBOČNÍK
GENERÁL
MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ
JINÝ PÁN
ÚŘEDNÍ PÁN
SESTRA
NOVINÁŘ
JINÝ NOVINÁŘ
LÉKAŘI, OŠETŘOVATELÉ, NOVINÁŘI, SUITA
PRVNÍ, DRUHÝ, TŘETÍ — MALOMOCNÝ
OTEC
MATKA
DCERA
SYN

II. akt

BARON KRÜG

DVORNÍ RADA SIGELIUS
BARON KRÜG
DOKTOR GALÉN
MARŠÁL
POBOČNÍK
PRVNÍ, DRUHÝ } MALOMOCNÝ
OTEC
MATKA

III. akt

MARŠÁL

MARŠÁL
JEHO DCERA
MLADÝ KRÜG
MINISTR PROPAGANDY
POBOČNÍK
DOKTOR GALÉN
SYN
JEDEN ZE ZÁSTUPU
DAVY

JEDNÁNÍ PRVNÍ

DVORNÍ RADA

Obraz první

Tři malomocní ve fáčích.

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Mor je to, mor V naší ulici už je v každém domě několik morem raněných. Povídám, sousede, vždyť vy taky máte na bradě tu bílou skvrnu; a on, prý, to nic, ani to necítím. A dnes už z něho taky padají kusy masa jako ze mne. Mor je to.

DRUHÝ MALOMOCNÝ: Žádný mor, malomocenství. Bílá nemoc tomu říkají, ale měli by tomu říkat trest Taková nemoc přece nemůže přijít sama od sebe; to nás Bůh trestá.

TŘETÍ MALOMOCNÝ: Kriste Pane Bože Kriste Pane Bože Kriste Pane Bože

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Trest! trest! to bych rád věděl, zač mám být trestán. Já jsem tak mnoho neužil, člověče, leda bídy; to by byl divný Bůh, kdyby trestal chudáky, no ne?

DRUHÝ MALOMOCNÝ: Počkej, však uvidíš. Ze začátku to máš jen na kůži, ale až tě to začne žrát uvnitř jako tohohle, řekneš si, to není možné, aby to bylo jen tak, to musí být trest, to musí mít nějakou příčinu

TŘETÍ MALOMOCNÝ: Ježíši Ježíši Bože nebeský

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Taky že má. Nás lidí už bylo příliš mnoho na světě, a proto nás musí polovička vychcípat, aby bylo místo pro druhé. Tak je to. Ty jsi pekař a uděláš místo druhému pekounovi. A já jsem chudák a udělám místo jinému chudákovi, aby zas někdo jiný místo mne nuzoval a měl hlad. Proto musel přijít na lidi ten mor.

DRUHÝ MALOMOCNÝ: Žádný mor, malomocenství. Při

moru bys, člověče, zčernal, ale při malomocenství jsi bílý jako no, jako křída.

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Bílý nebo černý, mně je to fuk; jen kdybych tak nesmrděl.

TŘETÍ MALOMOCNÝ: Kriste Pane Bože Ježíši můj Ježíši Kriste, smiluj se

DRUHÝ MALOMOCNÝ: Copak ty, ty jsi sám; ale když se člověka štítí vlastní žena a děti Chudáci, jak mají se mnou vydržet! A ženě se teď udělala bílá skvrna na prsu Vedle nás bydlí čalouník, a ten naříká ve dne v noci, ve dne v noci

TŘETÍ MALOMOCNÝ: Ježíši Ježíši Ježíši

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Kuš! Kdo to má pořád poslouchat, ty malomocný!

Opona

Obraz druhý

Pracovna dvorního rady profesora doktora Sigelia.

DVORNÍ RADA: prosím, pane redaktore; mám ovšem jen tři minuty času to víte, moji pacienti! Tak co máme na srdci?

NOVINÁŘ: Pane dvorní rado, náš list by chtěl informovat veřejnost z nejpovolanějších úst

DVORNÍ RADA: o tak zvané bílé nemoci čili pejpinském malomocenství, já vím. Bohužel se toho o něm píše ažaž. A příliš laicky pane. Po mém soudu se choroby mají ponechat lékařům. Pište o nich v novinách, a většina čtenářů hned začne na sobě hledat dotyčné příznaky, ne?

NOVINÁŘ: Ano, ale náš list by právě chtěl veřejnost uklidnit

DVORNÍ RADA: Uklidnit? Člověče, čím ji chcete uklidnit? Koukejte se, je to těžká choroba, a šíří se jako lavina Pravda, pracuje se na ní horečně na všech klinikách světa, ale *krčí rameny*. Zatím je naše věda bezmocná. Napište lidem, aby se při prvních příznacích obrátili s důvěrou k svému lékaři, a je to.

NOVINÁŘ: A jejich lékař

DVORNÍ RADA: jim předepíše mazání: těm chudším hypermangan a těm zámožnějším peruánský balzám.

NOVINÁŘ: Pomůže to?

DVORNÍ RADA: Ano, proti zápachu, když se otevrou rány To je druhé stadium choroby

NOVINÁŘ: A třetí stadium?

DVORNÍ RADA: Morfium, mládenče. Nic než morfium. A dost o tom, ne? Je to ošklivá nemoc.

NOVINÁŘ: A je velmi nakažlivá?

DVORNÍ RADA *tónem přednášejícího profesora.* Jak se to vezme. Neznáme totiž mikroba, který naši chorobu přenáší; víme jenom, že se neobyčejně rychle šíří; dále že není přenosna na žádné zvíře a že se nedá naočkovat ani člověku aspoň mladému člověku ne; ten krásný pokus udělal sám na sobě doktor Hirota v Tokiu. Bojujeme, příteli, bojujeme, ale s neznámým nepřítelem. Můžete napsat, že na mé klinice se na věci pracuje už třetí rok; publikovali jsme o naší nemoci slušnou řadu vědeckých statí, hojně a s uznáním citovaných v odborné literatuře *Zvoní.* Zatím je nezvratně zjištěno bohužel mám jen tři minuty času.

SESTRA *vejde.* Prosím, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Připravte pro pana redaktora vědecké publikace naší kliniky

SESTRA: Prosím.

DVORNÍ RADA: Můžete se o nich zmínit, mladý příteli. To veřejnost uklidní, když sezná, jak se u nás usilovně bojuje proti tak zvanému pejpinskému malomocenství. My tomu ovšem malomocenství neříkáme. Malomocenství neboli lepra je kožní nemoc, kdežto naše choroba je čistě interní. Páni kolegové z kožní kliniky si taky sice osobují právo

o ní přednášet, ale nu, nechme toho. N še choroba, pane, není žádný svrab. Můžete veřejnos uklidnit, že o žádné malomocenství nejde. Kam by se h bala taková lepra proti naší nemoci!

NOVINÁŘ: Je to vážnější nemoc než malomocenství?

DVORNÍ RADA: Nu ovšem. Daleko vážnější a zajímavější. Jenom první příznaky připomínají obyčejnou lepru: malá bílá skvrnka někde na povrchu těla, chladná jako mramor a naprosto znecitlivělá tak zvaná macula marmorea; proto se té chorobě také říká bílá nemoc; ale její další průběh je naprosto svérázný a odlišný od obyčejné leprosis maculosa. My ji prostě jmenujeme Čengova nemoc čili Morbus Tshengi. Doktor Čeng, žák Charcotův a ovšem internista, ji totiž první popsal na několika případech v Pejpinském špitále. Velmi pěkná publikace, pane; referoval jsem o ní už v roce dvacet tři, kdy ještě nikdo neměl tušení, že se Čengova nemoc stane pandemií.

NOVINÁŘ: Čím, prosím?

DVORNÍ RADA: Pandemií. Nemocí, která lavinovitě zachvátí celý svět. V Číně, pane, se skoro každý rok vynoří nová zajímavá choroba to dělá ta bída, ale žádná dosud neměla takový úspěch jako nemoc Čengova. To je prostě choroba dneška. Dnes už na ni zašlo dobrých pět milionů lidí, nějakých dvanáct milionů je aktuálně zachvácených a nejmíň třikrát tolik jich běhá po světě a ani nevědí, že už někde na těle mají mramorovou a bezcitnou skvrnu stěží zvící čočky A to nejsou ani tři roky co se ta nemoc objevila u nás! Můžete napsat, že první případ v Evropě byl rozpoznán právě na mé klinice. Můžeme být na to hrdi, kamaráde. Jeden pěkný příznak Čengovy nemoci dostal dokonce název symptom Sigeliův

NOVINÁŘ *píše:* Symptom pana dvorního rady profesora doktora Sigelia.

DVORNÍ RADA: Ano, Sigeliův symptom. Jak vidíte, pracujeme plnou parou. Zatím je nezvratně zjištěno, že Čengova nemoc postihuje jenom osoby asi tak od čtyřiceti pěti nebo padesáti let nahoru. Patrně jí poskytují příznivou půdu ony normální organické změny kterým říkáme stárnutí

NOVINÁŘ: To je neobyčejně zajímavé.

DVORNÍ RADA: Myslíte? Kolik vám je let?

NOVINÁŘ: Třicet, prosím.

DVORNÍ RADA: Nu proto. Kdybyste byl starší, nezdálo by se vám to být tak moc zajímavé. Dále víme s plnou jistotou, že od prvního příznaku choroby je prognosis infaustissima; smrt nastává ve třech až pěti měsících, obyčejně celkovou sepsí Podle názoru mého a mé školy která se podnes honosí tím, že je klinikou velikého Lilienthala, mého nebožtíka tchána, to byste mohl napsat, tedy podle názoru klasické školy Lilienthalovy je Morbus Tshengi choroba nakažlivá, kterou přenáší dosud neznámé agens; disposice k ní se dostavují s prvními známkami tělesného stárnutí; příznaky a průběh choroby to bychom mohli vynechat, ne? Není to nic hezkého, člověče. Co se týče léčení sedativa tantum praescribere opportet.

NOVINÁŘ: Jak, prosím?

DVORNÍ RADA: Vynechte to, mládenče, to je jen pro doktory Klasický předpis velikého Lilienthala. To byl lékař, příteli! Kdybychom toho dnes měli! Máte ještě nějakou otázku? Zbývají mi totiž jen tři minuty času.

NOVINÁŘ: Kdyby pan dvorní rada dovolil naše čtenáře by jistě nejvíc zajímalo, jak se lze té choroby uchránit

DVORNÍ RADA: Co cože? Uchránit? Nijak! Vůbec nijak! *Vyskočí.* Člověče, vždyť na to zajdeme všichni! Každý, komu je přes čtyřicet let, je předem odsouzen Vám je to jedno, vy vy s vašimi hloupými třiceti lety! Ale my, my lidé na vrcholu života Pojďte sem! Nevidíte na mně nic? Nemám někde na obličeji bílou skvrnu? Co? Ještě ne? Tak vidíte, každý den, desetkrát denně se dívám do zrcadla Koukejme, vaše čtenáře by zajímalo, jak by se mohli

uchránit před rozkladem za živa! To věřím, pane; mne by to taky zajímalo. *Usedne, hlavu v dlaních.* Bože, jak je lidská věda marná!

NOVINÁŘ: Pane dvorní rado, snad byste mohl říci k závěru několik povzbuzujících slov

DVORNÍ RADA: Ano. Napište napište do novin že se s tím musíme smířit.

Drnčí telefon.

DVORNÍ RADA *zvedne sluchátko:* Halo Ano. Co? Víte přece, že nikoho nepřijímám. Lékař? Jak se jmenuje? Hm, doktor Galén. Má nějaké doporučení? Ne? Co tedy u mne chce? Prosím vás, v zájmu vědy! Ať s tím obtěžuje mého druhého asistenta; já nemám pokdy na nějakou vědu. Nu tak mi ho pošlete, když mne už pětkrát hledal; ale řekněte mu, že mi zbývají jenom tři minuty času. Ano. *Pověsí sluchátko a vstane.* Tak vidíte, mladý příteli. Pak se má člověk soustředit na vědeckou práci!

NOVINÁŘ: Pan dvorní rada promine, že jsem ho připravil o tolik vzácného času

DVORNÍ RADA: Nevadí, kamaráde, nevadí. Věda a veřejnost si mají navzájem sloužit. Kdybyste něco potřeboval, jen se obraťte na mne. *Podává mu ruku.*

NOVINÁŘ: Klaním se uctivě, pane dvorní rado! *V samých poklonách odchází.*

DVORNÍ RADA: Sbohem! *Usedne u psacího stolu.*

Zaklepání.

DVORNÍ RADA *vezme péro a píše; po chvilce:* Dále!

Vejde DR. GALÉN *a zůstane v rozpacích stát u dveří.*

DVORNÍ RADA *píše, aniž zvedl hlavu. Po delší chvíli:* Necháváte mě čekat, pane kolego.

DR. GALÉN *zakoktá se:* Promiňte, pane dvorní rado nechtěl jsem vyrušovat Mé jméno je doktor Galén

DVORNÍ RADA *píše.* To vím. Přejete si, pane doktore Galéne —?

DR. GALÉN: Já já mám totiž pokladenskou praxi, pane dvorní rado jak se říká, praxi chudých, že ano a tu mám příležitost vidět spoustu případů, že ano protože v chudších vrstvách bují tolik chorob

DVORNÍ RADA: Jak? Bují?

DR. GALÉN: Ano, šíří se.

DVORNÍ RADA: Ah tak! Lékař nemá mluvit květnatě, pane kolego.

DR. GALÉN: Ano, prosím. Hlavně v poslední době když se tak šíří ta bílá nemoc

DVORNÍ RADA: Morbus Tshengi, pane kolego. Vědecký pracovník se vyjadřuje přesně a stručně.

DR. GALÉN: A když člověk vidí tu bídu jak se ti malomocní za živa rozpadají uprostřed rodiny ten hrozný zápach, že ano

DVORNÍ RADA: Máte užívat prostředků odstraňujících zápach, pane kolego.

DR. GALÉN: Ano, ale člověk by chtěl ty lidi zachránit! Já měl sta případů strašných případů, pane dvorní rado; a když jsem tak nad nimi stál s holýma rukama přímo zoufalý

DVORNÍ RADA: To je chyba, pane kolego. Lékař nemá být nikdy zoufalý

DR. GALÉN: Když je to taková hrůza, pane dvorní rado! A tu jsem si říkal, že se něco musí stát že něco musím zkusit, abych tu nestál tak nadarmo. Pravda, sehnal jsem si celou literaturu o té nemoci, ale pan dvorní rada promine tam to není tam to, prosím, není

DVORNÍ RADA: Co tam není?

DR. GALÉN: Ta pravá cesta, prosím.

DVORNÍ RADA *položí péro:* A vy ji znáte, co?

DR. GALÉN: Ano. Myslím totiž, že ji znám.

DVORNÍ RADA: Aha, vy si to myslíte. Máte asi svou vlastní theorii o Čengově nemoci, ne?

DR. GALÉN: Ano, prosím. Svou vlastní theorii.

DVORNÍ RADA: Tak to mi stačí, pane kolego Galéne. Když si s nějakou nemocí nevíme rady, vymyslíme si na ni aspoň theorii. To se dělává. Ale praktický lékař se má po mém soudu držet raději osvědčených prostředků. Jak k tomu vaši klienti přijdou, abyste na nich zkoušel nějaké své pochybné nápady? Na to jsou kliniky, pane kolego.

DR. GALÉN: Ale právě proto jsem

DVORNÍ RADA: Ještě jsem nedomluvil, pane doktore Galéne. Řekl jsem vám, že mám bohužel k disposici jenom tři minuty Co se týče Čengovy nemoci, doporučil bych vám užívat pilně prostředků na odstranění zápachu a pak morfia, pane kolego, hlavně morfia; konec konců jsme tu proto, abychom zmírnili útrapy aspoň platícím klientům. To je všechno, pane kolego. Těšilo mě. *Chápe se pera.*

DR. GALÉN: Ale já pane dvorní rado

DVORNÍ RADA: Přejete si snad ještě něco?

DR. GALÉN: Ano. Já totiž mohu bílou nemoc vyléčit.

DVORNÍ RADA *píše.* To už jste asi dvanáctý člověk, který s tím ke mně přišel. Dokonce bylo mezi nimi několik lékařů.

DR. GALÉN: Ale já už jsem své metody prakticky užil na několika stech případech, že ano, a byly jisté výsledky

DVORNÍ RADA: Kolik procent uzdravení?

DR. GALÉN: Asi šedesát. U dvaceti dalších si nejsem ještě jist

DVORNÍ RADA *položí pero:* Člověče, kdybyste byl řekl sto procent, dal bych vás hned vyvést jako blázna nebo šarlatána. Co mám s vámi dělat? Podívejte se, pane kolego, já to chápu; je to svůdná představa, najít lék proti Čengově nemoci. To by znamenalo slávu, báječnou klientelu, Nobelovu cenu a třeba i universitní stolici, ne? To byste byl

víc než Pasteur, víc než Koch, víc než Lilienthal Pravda, může to člověku poplést hlavu; jenže takových zklamání už bylo

DR. GALÉN: Já bych svou metodu vyzkoušel na vaší klinice, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Na mé klinice? To je ovšem dětinství. Vy jste původem cizinec, ne?

DR. GALÉN: Ano, prosím. Původem Řek, z Pergama.

DVORNÍ RADA: Tak vidíte. Já přece nemohu pustit cizince na státní kliniku Lilienthalovu!

DR. GALÉN: Ale já jsem zdejším občanem už od dětství

DVORNÍ RADA: Ano, ale ten původ, pane kolego! Ten původ!

DR. GALÉN: Lilienthal byl taky původem cizinec, že ano

DVORNÍ RADA: Upozorňuju vás, pane, že dvorní rada, řádný profesor doktor Lilienthal byl mým tchánem. Ostatně dnes je jiná doba. To snad víte sám. Mimo to, pane doktore Galéne, pochybuju velmi, že by veliký Lilienthal nechal ve svém vědeckém ústavu pracovat nějakého pokladenského lékaře. Promiňte!

DR. GALÉN: M n e by tu nechal pracovat, pane dvorní rado. Já jsem byl kdysi jeho asistentem

DVORNÍ RADA *vyskočí:* Vy jste byl Člověče, proč jste to neřekl hned? Prosím, kolego, sedněte si Jen žádné okolky, Galéne. Koukejme, tak vy jste byl u tchána asistentem! Zvláštní, nevzpomínám si, že by se byl někdy o vás zmínil!

DR. GALÉN *na kraji židle:* On on mi totiž říkal doktor Dětina.

DVORNÍ RADA: Pro pána, tak vy jste Dětina! Dětina, ano můj nejlepší žák, říkával Lilienthal, prý škoda doktora Dětiny! Člověče, proč jste u něho nezůstal?

DR. GALÉN: To byly takové věci, pane dvorní rado

Hlavně chtěl jsem se oženit a jako asistent bych rodinu neužívil, že ano

DVORNÍ RADA: Chyba. Já vždycky říkám svým žákům: chcete-li dělat vědu, nežeňte se; a když, tedy bohatě. Vědě se musí obětovat soukromý život. Kouříte, Galéne?

DR. GALÉN: Ne, děkuju, já Já mám totiž anginu pectoris

DVORNÍ RADA: Nu, nu, snad nebude tak zle! Ukažte, kamaráde, já bych se podíval

DR. GALÉN: Děkuju, pane dvorní rado, ale na to teď nemám pomyšlení. Já bych prosil, kdybych směl na vaší klinice aplikovat svou metodu na několika malomocných, které považujete za ztracené

DVORNÍ RADA: To jsou všichni, Galéne. Ale to je těžké, co žádáte, safra, to je těžké Nerado by se to vidělo, kolego. Ale že to jste vy tchánův nejlepší žák počkejte, já vám něco řeknu: povězte nám, v čem záleží vaše metoda, a my ji vezmeme v úvahu, případně ji klinicky vyzkoušíme. Já jenom zařídím, aby nás teď nikdo nerušil *Sahá po telefonu.*

DR. GALÉN: Prosím za prominutí, pane dvorní rado, ale já dokud to nebude klinicky vyzkoušeno neřeknu nikomu, jak léčím bílou nemoc. Prosím, já opravdu nemohu.

DVORNÍ RADA: Ani mně ne?

DR. GALÉN: Nikomu, prosím. To by skutečně nešlo.

DVORNÍ RADA: Myslíte to vážně?

DR. GALÉN: Docela vážně, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Nu, tak se nedá nic dělat. Promiňte, Galéne, to by bylo proti klinickým pravidlům a proti jak bych to řekl

DR. GALÉN: proti vaší vědecké odpovědnosti, já vím. Ale já mám, prosím, své důvody

DVORNÍ RADA: Jaké?

DR. GALÉN: Pane dvorní rado, je mi hrozně líto ale já bych je řekl až později.

DVORNÍ RADA: Nu, jak chcete. Za těch okolností uděláme

za věcí tečku, že? Přesto mne těší, že jsem vás osobně poznal, doktore Dětino.

DR. GALÉN: Poslyšte, nedělejte to! Vy byste mne měl pustit na kliniku, pane dvorní rado! To byste měl udělat!

DVORNÍ RADA: Proč?

DR. GALÉN: Pane dvorní rado, já za svůj prostředek ručím! Čestné slovo! Podívejte se, já nemám ani jednu recidivu A tady mám dopisy kolegů posílají mi své malomocné z celé čtvrti Z takové chudé čtvrti to ani nepřijde na veřejnost. Prosím, račte se podívat, pane dvorní rado

DVORNÍ RADA: Nemám zájmu.

DR. GALÉN: Bože, to je škoda Tak abych šel, že ano?

DVORNÍ RADA *vstane:* Ano. Je mi líto.

DR. GALÉN *otálí u dveří:* Taková hrozná nemoc Třeba jednou pan dvorní rada sám

DVORNÍ RADA: Co?

DR. GALÉN: Nic, já jen Snad by i pan dvorní rada mohl toho léku jednou potřebovat.

DVORNÍ RADA: To jste nemusel říkat, Galéne! *Přechází.* Šeredná nemoc, člověče, příliš šeredná nemoc. Nechtěl bych se za živa rozpadat.

DR. GALÉN: Pak může pan dvorní rada na sobě použít prostředků odstraňujících zápach.

DVORNÍ RADA: Děkuju! Ukažte ty dopisy!

DR. GALÉN: Prosím, pane dvorní rado

DVORNÍ RADA *čte dopisy:* Hm. *Odkašle.* Nono Doktor Stradella, to je můj žák, ne? Takový dlouhý ne?

DR. GALÉN: Ano, pane dvorní rado. Velmi dlouhý

DVORNÍ RADA *čte dál:* Safra! *Kroutí hlavou.* Zatrápeně, kolego Pravda, jsou to jen praktikové, ale Člověče, to byste měl báječné výsledky! Poslyšte, Galéne, tak mě napadá Že to jste vy já bych zkusil vaši metodu sám na několika případech. Víc přece nemůžete žádat, co?

DR. GALÉN: Ne, ale Já vím, že by to pro mne byla ohromná čest, ale

DVORNÍ RADA: Ale vy svou metodu chcete až na další aplikovat sám, že?

DR. GALÉN: Ano, pane dvorní rado. Já bych ji rád na klinice prováděl sám.

DVORNÍ RADA: A pak ji budete publikovat?

DR. GALÉN: Ano, totiž za jistých podmínek, že ano

DVORNÍ RADA: Jakých podmínek?

DR. GALÉN: Já bych je ohlásil později, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA *usedne za stůl:* Rozumím. Tedy vy byste chtěl, aby má klinika jenom ověřila vaši metodu, ale její další použití byste si vyhradil pro sebe. Asi tak si to představujete, ne?

DR. GALÉN: Ano, pane dvorní rado. Totiž

DVORNÍ RADA: Počkejte. Je to ovšem nesmírná drzost žádat něco takového od kliniky Lilienthalovy, pane doktore Galéne, a já mám sto chutí vás vlastní rukou shodit se schodů. Já sice chápu, že každý lékař chce něco vydělat na svém umění; ale dělat z léčebného postupu své obchodní tajemství, to není jednání hodné lékaře, nýbrž pokoutního dryáčníka, šarlatána a mastičkáře. Předně je to, pane kolego, nelidské k trpícímu lidstvu, a za druhé

DR. GALÉN: Ale já, pane dvorní rado

DVORNÍ RADA: Okamžik, prosím. Za druhé je to krajně nekolegiální k druhým lékařům. Ti chtějí také uzdravovat své klienty pane kolego; vždyť jsou z toho živi. Tak je to. Vy se na svou metodu díváte jako na věc svého soukromého zisku; bohužel já na ni musím pohlížet jako vědec a jako lékař, který si je vědom své povinnosti k lidstvu. Naše stanoviště, pane doktore Galéne, se zásadně rozcházejí. Okamžik. *Bere telefon.* Pošlete mi sem prvního asistenta. Ano, ihned. *Položí sluchátko.* To už je skandál, jak hluboko klesla lékařská morálka! Co chvíli se objeví zázračný doktor, který vytlouká peníze ze své kdovíjaké tajné metody; ale aby si

ještě ke všemu chtěl udělat reklamu na vědecké klinice, taková nestoudnost tu, pane kolego, ještě nebyla.

Zaklepání.

DVORNÍ RADA: Dále!

PRVNÍ ASISTENT *vejde:* Pan dvorní rada mě volal

DVORNÍ RADA: Pojďte sem. Na kterých pokojích máme Morbus Tshengi?

PRVNÍ ASISTENT: Skoro na všech, pane dvorní rado. Na dvojce, čtyřce, pětce

DVORNÍ RADA: A neplatící —?

PRVNÍ ASISTENT: Chudinské bílé máme na třináctce.

DVORNÍ RADA: A tu má na starosti —?

PRVNÍ ASISTENT: Druhý asistent, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Dobrá. Pane první asistente, řekněte panu druhému asistentovi, že ode dneška všechny lékařské zákroky na třináctce předpisuje nebo vykonává tady kolega doktor Galén. Budou to jeho případy

PRVNÍ ASISTENT: Prosím, pane dvorní rado, ale

DVORNÍ RADA: Co? Co chcete říci?

PRVNÍ ASISTENT: Nic, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Proto! Myslel jsem, že máte nějaké námitky Dále řekněte panu druhému asistentovi, že mu nebude nic po tom, jak a čím bude kolega Galén své případy ošetřovat. Je to mé výslovné přání.

PRVNÍ ASISTENT: Prosím, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Můžete jít.

Asistent zmizí.

DR. GALÉN: Ani nevím pane dvorní rado jak vám mám poděkovat

DVORNÍ RADA: Není třeba. Dělám to e n o m v zájmu lékařské vědy, pane kolego. Tomu musí ustoupit vše i ta

nejsilnější averse. Chcete-li, můžete se hned podívat na svou třináctku. *Bere telefon.* Vrchní sestro, uvedete na třináctku pana doktora Galéna. *Položí sluchátko.* Kolik času budete potřebovat, pane kolego?

DR. GALÉN: Stačí šest neděl.

DVORNÍ RADA: Tak? Zdá se, pane doktore Galéne, že chcete čarovat. Poroučím se vám.

DR. GALÉN *couvá ke dveřím.* Jsem vám opravdu nesmírně zavázán, pane dvorní rado

DVORNÍ RADA: Mnoho štěstí! *Bere pero.*

DR. GALÉN *se rozpačitě vysouká ven.*

DVORNÍ RADA *uhodí perem:* Mizerný výdělkář! *Vstane a jde k zrcadlu, prohlíží si pozorně obličej.* Ne, nic. Doposud nic.

Opona

Obraz třetí

Rodina u večerní lampy.

OTEC *čte noviny:* Zase článek o té nemoci! Kdyby už s tím dali pokoj! Člověk má dost svých starostí za celý den

MATKA: S tou paní ve třetím patře je to prý zlé. Nikdo k ní už ani nemůže Necítils na schodech ten zápach?

OTEC: Ne. Tady je interview s dvorním radou Sigeliem. To je světová kapacita, maminko, na toho já dám. Uvidíš, že potvrdí má slova.

MATKA: Která?

OTEC: Že je to humbug, to malomocenství. Sem tam nějaký případ, a noviny z toho hned dělají sensaci. A lidé, to se ví: jak někdo lehne s rýmou, už říkají, že má bílou nemoc.

MATKA: Píše mi sestra, že u nich je toho taky plno.

OTEC: Nesmysl. To už je taková panika To je zajímavé, tadyhle říká Sigelius, že ta nemoc přišla z Číny Vidíš, já vždycky říkám: udělat z Číny evropskou kolonii, zavést tam pořádek a byl by pokoj. To máme z toho, že se ještě pořád trpí takové zaostalé země. Samý hlad a bída, žádná hygiena a tak: pak je z toho malomocenství. On tady Sigelius říká, že je to přece jen nakažlivá nemoc. To by se mělo něco udělat.

MATKA: Co by se mělo udělat?

OTEC: Zavřít ty malomocné a nepustit je mezi lidi. Jak se na někom ukáže bílá nemoc, pryč s ním! Vždyť je to hrůza, maminko, že nám nechají v domě umírat tu babu nahoře! Člověk aby se bál domů už ten zápach na schodech

MATKA: Já bych jí donesla aspoň polévku, když je tam tak sama.

OTEC: Jen se opovaž! Vždyť je to nakažlivé! Ty s tvým měkkým srdcem, ještě nám to zavlečeš sem To by tak hrálo! A měli bychom něčím desinfikovat naši chodbu.

MATKA: Čím?

OTEC: Počkej. Je to blbec!

MATKA: Kdo?

OTEC: Ten novinář! Tadyhle píše Já se divím, že to nezabavili! To se přece nemá dovolit, aby se psaly takové hovadiny! Ale já to redakci napíšu, to si nedají za rámeček. Pitomec jeden!

MATKA: Co tam máš?

OTEC: Ale tady píše, že se před tou nemocí nemůže nikdo uchránit že to zachvátí všechny lidi kolem padesátky

MATKA: Ukaž!

OTEC *hodí noviny na stůl a běhá po pokoji.* Trulant! Copak se smí takhle psát? Víckrát ty noviny nekoupím! Já jim ukážu to jim nedaruju

MATKA *čte.* Ale tati, vždyť to tak řekl ten dvorní rada Sigelius!

OTEC: Nesmysl! To přece není možné, při dnešním stavu

vědy a civilisace Copak jsme středověk, aby byly takové nákazy? A copak je padesátka nějaký věk? U nás to dostal jeden kolega, tomu je teprve pětačtyřicet To by byla divná spravedlnost, kdyby to měli dostat jenom lidi kolem padesátky! Proč, říkám, proč

DCERA, *jež dosud četla na pohovce román:* Proč? Ale tati! Přece proto, aby se zas jednou udělalo místo mladším, ne? Beztoho nemají kam se vrtnout

OTEC: A ták! To je hezké! Slyšíš to, maminko? Tak teda ne že by vás rodiče živili, ne že by se pro vás dřeli, ale překážejí vám, co? A zabírají vám místo, že? A měli by vymřít malomocenstvím, aby pro vás mladé bylo víc místa, ne? To jsou pěkné názory!

MATKA: Ale tati, to ona tak nemyslela!

OTEC: Ne, ale řekla to! Viď, to by bylo jen v pořádku, aby se tvůj otec a matka v padesáti letech klidili, viď, dceruško?

DCERA: Ty to bereš hned tak osobně

OTEC: A jak to mám brát? Když se ti tak zamlouvá, že lidé kolem padesátky mají vychcípat Já teda nevím, jak mám tvému názoru rozumět!

DCERA: Já jsem mluvila obecně, tati. Dnes přece mladý člověk nenajde žádnou existenci Prostě není na světě tolik míst Něco se už muselo stát, abychom my mladí mohli konečně žít a zakládat rodiny!

MATKA: To zas má pravdu, tati!

OTEC: Koukejme, ona má pravdu! A my teda máme kvůli vám pojít v nejlepších letech, ne?

Vejde SYN.

SYN: Halo, co máte?

MATKA: Ale nic. Tatínka jen rozčililo četl něco v novinách o té nemoci

SYN: No a? Co ho na ní rozčiluje?

DCERA: Já jsem jenom řekla, že jednou už něco muselo přijít, aby se udělalo místo pro nové lidi.

SYN: A to tatínka tak rozčiluje? Se mu divím. To přece říká každý

OTEC: Totiž vy mladí, že? To věřím, vám se to hodí!

SYN: No ovšem, tati. Nebýt toho malomocenství, tak já nevím, co by z nás bylo. Tadyhle holka se ani nemůže vdát, a já No, já si teď musím pospíšit se státnicemi.

OTEC: Nejvyšší čas, holenku! Na to je příliš vážná doba, aby ses jenom flákal!

SYN: No co? Stejně se člověk ani se zkouškami nikam nedostal. Teď to snad bude lepší.

OTEC: Jen co vychcípají lidé kolem padesátky viď?

SYN: Právě. Jen aby to chtělo ještě nějakou dobu trvat!

Opona

Obraz čtvrtý

Nemocniční chodba před pokojem číslo 12 a 13.

DVORNÍ RADA *v čele hloučku profesorů:* Tak prosím, pánové, tady je to. Par ici, chers confrères. Here are we, gentlemen. Ich bitte meine verehrten Herren Kollegen hereinzutreten. *Uvádí je do třináctky.*

PRVNÍ ASISTENT: Starý se zbláznil. Pořád Galéne sem, Galéne tam a teď sem tahá kapacity z celého světa, aby se podívali na ty zázraky Ale až z toho budou recidivy to bude ostudička, kamaráde! A že se těm lidem znovu udělají fleky na to vezmu jed.

DRUHÝ ASISTENT: Proč?

PRVNÍ ASISTENT: Přece nejsem dnešní, kolego. Prostě medicina má své meze a dost. Starému měkne mozek, věří-li, že můžeme někoho uzdravit. Já už jsem tady osmý rok, člověče; ale teď jsem si našel pěknou ordinaci a zahájím si praxičku. Dnes je báječná příležitost, s tím malomocenstvím. Já budu léčit Čengovu nemoc.

DRUHÝ ASISTENT: Galénovou metodou?

PRVNÍ ASISTENT: Metodou kliniky Lilienthalovy Přece jsem tu nebyl nadarmo osm let, ne? Teď se roztroubí, že u nás máme nějaké výsledky

DRUHÝ ASISTENT: Když Galén s tou svou metodou dělá takové tajnosti!

PRVNÍ ASISTENT: Ať se tím dá Galén vycpat! Člověče, s ním já vůbec nemluvím; ale od sestry na třináctce vím, že práská do svých malomocných injekce s něčím žlutým jako hořčice. Tak jsem dal dohromady nějaké ty posilující a utišující prostředky co se těm bílým dávají, a zabarvil jsem to na žluto Docela dobrá věc, kolego. Zkusil jsem to sám na sobě, nu, a nic, žádná nepříjemná reakce; a pacientům to na čas uleví Tak s tím začnu. *Poslouchá u dveří.* Aha, starý káže. „S publikováním naší metody musíme ještě vyčkat " Chytrák! ví o ní zrovna tolik jako já Teď to těm mandarinům povídá anglicky Řeči on umí, ten starý krasavec; beztoho svou vědeckou kariéru jenom vyženil! Hergot, jen aby to ten Galén nepublikoval, dokud si pořádně nezavedu praxi!

DRUHÝ ASISTENT: To víš, pak se všechno pohrne k němu

PRVNÍ ASISTENT: A vidíš, kamaráde, toho se ani tak nebojím. Galén musel dát starému čestné slovo, že své metody nepoužije na privátní případy dokud to tady na klinice nebude dozkoušeno. Zatím já si to malomocenství pěkně zavedu

DRUHÝ ASISTENT: A ten Galén to čestné slovo taky drží jako jako

PRVNÍ ASISTENT *krčí rameny.* To víš, blázen! Prý docela zavřel svou boudu v předměstí a vůbec neordinuje Říkala sestra ze třináctky že už ani nemá co žrát; prý jenom nosí pár housek po kapsách Chtěla mu donášet oběd jako nemocným, ale správce jí to zatrhl; prý nemá doktora Galéna v seznamu strávníků, a dost. Má pravdu.

DRUHÝ ASISTENT: Má maminka udělala se jí bílá skvrna tady na šíji. Tak jsem poprosil Galéna, aby se na ni podíval; a Galén, že nemůže, že dal Sigelovi čestné slovo

PRVNÍ ASISTENT: Sprosťák! To mu je podobné, tak nekolegiální jednání!

DRUHÝ ASISTENT: Tak jsem šel na našeho starého, aby s ním promluvil, aby mu dovolil tu jedinou výjimku že jde o mou maminku

PRVNÍ ASISTENT: A co řekl?

DRUHÝ ASISTENT: „Pane druhý asistente, na své klinice nepřipouštím výjimek. Sbohem."

PRVNÍ ASISTENT: To mu je podobné. Dědek je jako křemen. Ale ten Galén by to mohl udělat; jaképak čestné slovo mezi kolegy nemám pravdu? Mizera chlap!

DRUHÝ ASISTENT: Kdyby nešlo zrovna o mou maminku Co se, chudák, našetřila, abych mohl tu medicinu dodělat Já věřím, člověče, já věřím, že by ji uzdravil!

PRVNÍ ASISTENT: Galén? Bah! Co tě nemá!

DRUHÝ ASISTENT: Kolego, to jsou výsledky zrovna zázrak!

Z třináctky vychází hlouček profesorů a DVORNÍ RADA.

JEDEN PROFESOR: I congratulate you, professor! Splendid! Splendid!

JINÝ PROFESOR: Wirklich überraschend! Ja, es ist erstaunlich!

TŘETÍ PROFESOR: Mes félicitations, mon ami! C'est un miracle!

Hlouček se v hovoru posunuje dál.

ČTVRTÝ PROFESOR: Okamžik, pane kolego. Blahopřeju vám k vašemu skvělému úspěchu.

DVORNÍ RADA: Ale ne, kolego, ale ne. To je úspěch kliniky Lilienthalovy

ČTVRTÝ PROFESOR: Prosím vás, kdo byl ten človíček
DVORNÍ RADA: Tady na třináctce? Ah, to je doktor, jak se jmenuje Galén, tuším.
ČTVRTÝ PROFESOR: Váš asistent?
DVORNÍ RADA: Ne, chraň bůh! Jen tak sem chodí zajímá se o Čengovu nemoc. Taky je ze školy Lilienthalovy
ČTVRTÝ PROFESOR: Opravdu, velkolepý úspěch. Napadá mě mám jednoho pacienta malomocného na kterém mi velmi záleží. Je to *Šeptá* DVORNÍMU RADOVI *do ucha.*
DVORNÍ RADA *hvízdne:* A chudák!
ČTVRTÝ PROFESOR: Směl bych vám ho poslat?
DVORNÍ RADA: Ale rozumí se, kolego, rozumí se! Jen řekněte, prosím, svému panu klientovi, aby se u mne přihlásil. My sice dosud neaplikujeme svou metodu na soukromých pacientech
ČTVRTÝ PROFESOR: Ovšem, zcela správně, pane kolego, ale
DVORNÍ RADA: ale když mohu vyhovět vám
ČTVRTÝ PROFESOR: a když jde o takového pacienta Bravo!
DVORNÍ RADA: Velmi rád, pane kolego, s největší radostí. *Odcházejí za hloučkem.*
PRVNÍ ASISTENT: Slyšels? Člověče, to budou prachy!
DRUHÝ ASISTENT: A vidíš, pro mou maminku to udělat nechtěl.
PRVNÍ ASISTENT: Kamaráde, tady jsou peníze a styky Hergot, kdybych já dostal takového pacienta!

Z třináctky vystrčí hlavu DR. GALÉN.

DR. GALÉN: Už jsou pryč?
DRUHÝ ASISTENT: Potřebujete něčeho, pane doktore?
DR. GALÉN: Ne, ne, děkuju, pane kolego děkuju uctivě
PRVNÍ ASISTENT: Člověče, pojď! Pan doktor Galén by tu chtěl být raději sám.

Oba odejdou. DR. GALÉN *se rozhlédne, a když vidí, že je sám, vytáhne z kapsy housku a žvýká, opřen o dveře.*

Vrací se DVORNÍ RADA.

DVORNÍ RADA: Dobře, že vás vidím, Galéne. Musím vám ze srdce blahopřát. Máme nádherný úspěch, kolego. Velkolepý úspěch!
DR. GALÉN *polyká:* Ještě ještě snad musíme vyčkat, pane dvorní rado
DVORNÍ RADA: Ale ovšem, doktore Dětino, ale ovšem! Nicméně výsledky jsou tak překvapující Abych nezapomněl, dostanete jednoho privátního pacienta.
DR. GALÉN: Ale já já totiž teď soukromou praxi nevedu
DVORNÍ RADA: Já vím, kolego, já vím, a chválím vás za to. Věnovat se jenom vědecké práci, správně. Ale tento případ jsem vám zvlášť vybral. Prima klient, milý Galéne.
DR. GALÉN: Já jsem vám přece dal čestné slovo, pane dvorní rado že nepoužiju své metody jenom tady na třináctce
DVORNÍ RADA: Správně, kolego. Ale pro tento jediný případ vás toho čestného slova zprostím.
DR. GALÉN: Ale já já na něm trvám, pane dvorní rado.
DVORNÍ RADA: Co tím míníte, pane kolego?
DR. GALÉN: Že nebudu nikoho léčit, pokud tady nebudu hotov, že ano
DVORNÍ RADA: Upozorňuji vás, Galéne, že jsem přijal osobní závazek.
DR. GALÉN: Je mi hrozně líto, ale
DVORNÍ RADA: Domnívám se, pane kolego, že na své klinice jsem pánem já. A úkoly tady přiděluju já.
DR. GALÉN: Kdyby pan dvorní rada toho svého pacienta položil na třináctku, pak ovšem samozřejmě
DVORNÍ RADA: Kamže, člověče?

DR. GALÉN: Na třináctku, na zem. Já tam už nemám volné lůžko.

DVORNÍ RADA: Ale to je vyloučeno, Galéne! T a k o v é h o pacienta přece nemůžeme strčit na kliniku! Ten by raději umřel, než by ležel mezi těmi tady Moc bohatý pán, kamaráde! To nejde. Tak, prosím vás, doktore Dětino, žádné hlouposti

DR. GALÉN: Já budu léčit jenom na třináctce, pane dvorní rado. Já jsem dal své slovo, že ano Kdyby pan dvorní rada dovolil ti páni mě tak zdrželi Smím jít k svým pacientům?

DVORNÍ RADA: Můžete jít k čertu, vy vy

DR. GALÉN: Děkuju uctivě. *Vklouzne do třináctky.*

DVORNÍ RADA: Zatracený idiot! Takhle mne blamovat!

Přiblíží se PRVNÍ ASISTENT

PRVNÍ ASISTENT *odkašle:* Kdyby pan dvorní rada dovolil já jsem proti své vůli zachytil několik slov Chování doktora Galéna je neslýchané! A tu mě napadlo Já jsem totiž sestrojil injekční látku, která barvou připomíná prostředek doktora Galéna. Prostě k nerozeznání, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Nu, a co s ní?

PRVNÍ ASISTENT: Mohlo by se jí použít místo pravých injekcí doktora Galéna. Je totiž zaručeně neškodná.

DVORNÍ RADA: A léčivý efekt?

PRVNÍ ASISTENT: Jsou v ní posilující prostředky, které pan dvorní rada sám předpisuje. Nemocným se na čas uleví

DVORNÍ RADA: Ale nemoc pokračuje, co?

PRVNÍ ASISTENT: Injekce doktora Galéna taky v některých případech zůstaly bez účinku, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: To máte pravdu, mládenče. Ale profesor Sigelius takové věci nedělá.

PRVNÍ ASISTENT: To je známo, prosím, ale pan dvorní rada by snad nerad odmítl toho nebo onoho pacienta, na kterém mu záleží

DVORNÍ RADA: To máte taky pravdu. *Vytáhne blok receptů a píše. S chladným despektem.* Nemyslíte, mladíku, že vás je na v ě d e c k o u práci škoda? Nechtěl byste si raději otevřít privátní ordinaci?

PRVNÍ ASISTENT: Totiž na to právě pomýšlím

DVORNÍ RADA: Já vám to radím. *Podává mu utržený recept.* Stavíte se s tím u mého kolegy Vezme vás s sebou k jednomu pacientovi, víme?

PRVNÍ ASISTENT *klaní se:* Děkuju nejuctivěji, pane dvorní rado!

DVORNÍ RADA: Mnoho štěstí! *Rychle odchází.*

PRVNÍ ASISTENT *potřásá sám sobě rukou:* Gratuluju! Gratuluju ti, milý hochu! Gratuluju, pane doktore! Máme vyhráno!

Opona

Obraz pátý

Táž chodba. Kordon mužů v bílých ošetřovatelských pláštích, ale v postoji zřejmě vojenském.

ÚŘEDNÍ PÁN *dívá se na hodinky.*

DRUHÝ ASISTENT *přiběhne bez dechu:* Pane komisaři, právě telefonují Pan maršál už nastoupil do auta.

ÚŘEDNÍ PÁN: Tedy ještě jednou: všechny pokoje s nemocnými

DRUHÝ ASISTENT: od devíti ráno uzamčeny Všechen personál shromážděn dole ve vestibulu. Je tam už ministr zdravotnictví, musím letět *Zmizí.*

ÚŘEDNÍ PÁN: Pozor! *Muži v ošetřovatelských pláštích se*

postaví do pozoru. Tak naposledy: Nikdo tudy nesmí projít než průvod jeho excelence! Pohov!

Siréna auta.

ÚŘEDNÍ PÁN: Už je tady! Pozor! *Ustoupí do kulis.*

Ticho. Odněkud zdola je slyšet uvítací řeč. — Dva páni v civilu rychle přejdou chodbou, muži v ošetřovatelských pláštích salutují.

Přichází MARŠÁL *v polní uniformě, po jeho jednom boku* DVORNÍ RADA, *po druhém* MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ. *Za nimi suita, vojenští páni, lékaři.*

DVORNÍ RADA: zde, v čísle dvanáct, máme kontrolní pacienty, kteří jsou také stiženi Čengovou nemocí; ty však neléčíme svou novou metodou, aby bylo možno srovnávat dosažené výsledky

MARŠÁL: Rozumím. Podíváme se na ně.

DVORNÍ RADA: Vaše excelence dovolí, abych ji varoval. Choroba je nakažlivá. Mimo to je to hrozný pohled a přes všechna opatření také nesnesitelný zápach.

MARŠÁL: My vojáci a doktoři musíme vydržet všechno. Pojďme! *Vejde do dvanáctky. Celá suita za ním.*

Okamžik ticho, je slyšet jen hlas ZDRAVOTNÍHO RADY *z dvanáctky. Po chvilce vrávorá ven* GENERÁL, *podpírán* DRUHÝM ASISTENTEM.

GENERÁL *sténá:* Příšerné! Příšerné!

Z dvanáctky se tlačí ven jiní členové suity.

MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ: To je hrůza! Otevřte okno!

POBOČNÍK *se šátkem u nosu.* Skandál! Sem vodit hosty!

JINÝ PÁN: Kriste Ježíši! Ježíši Kriste!

GENERÁL: Jak to může maršál vydržet!

MINISTR: Pánové, já bych byl omdlel!

POBOČNÍK: Jak sem mohli maršála pozvat! Idioti! Ale já jim ukážu

JINÝ PÁN: Viděli jste viděli jste viděli jste

GENERÁL: Prosím, nemluvit o tom! Fuj, já toho mám dost pro celý život; a jako voják jsem viděl ledacos, pánové

DRUHÝ ASISTENT: Já bych donesl pánům kolínské vody!

MINISTR: To jste měl mít s sebou, člověče!

DRUHÝ ASISTENT *odběhne.*

POBOČNÍK: Pozor!

Suita odstoupí ode dveří. Vyjde MARŠÁL, *za ním* DVORNÍ RADA *a lékaři.*

MARŠÁL *zastaví se:* Jak vidím, pánové mnoho nesnesou. Půjdeme dál.

DVORNÍ RADA: V čísle třináct je ovšem docela jiný obraz. Tam totiž aplikujeme svou novou metodu. Vaše excelence se sama přesvědčí

MARŠÁL *vejde do třináctky. Za ním* DVORNÍ RADA *a lékaři. Suita váhá, nahlíží do dveří a pak po jednom vchází do třináctky. Ticho, zas jen tlumený hlas* DVORNÍHO RADY

HLAS ZA SCÉNOU: Stát!

DRUHÝ HLAS: Pusťte mě, já tam musím

ÚŘEDNÍ PÁN *vynoří se z kulis:* Co je? Kdo je to?

Dva muži v ošetřovatelských pláštích vlekou DRA GALÉNA *za ruce.*

ÚŘEDNÍ PÁN: Kdo ho sem vpustil? Člověče, co tu chcete?

DR. GALÉN: Pusťte mě k mým nemocným!

Vrací se DRUHÝ ASISTENT *s lahví kolínské vody.*

ÚŘEDNÍ PÁN: Znáte toho člověka?
DRUHÝ ASISTENT: To je doktor Galén, pane komisaři.
ÚŘEDNÍ PÁN: Má tu co dělat?
DRUHÝ ASISTENT: Ano, totiž Vlastně ano. Pracuje tady na třináctce.
ÚŘEDNÍ PÁN: Promiňte, pane doktore Pusťte ho! Proč jste nepřišel před devátou hodinou, jako druzí lékaři?
DR. GALÉN *hladí si paže:* Já já jsem neměl kdy já jsem dělal lék pro své nemocné
DRUHÝ ASISTENT *tlumeně:* Pan doktor Galén totiž nebyl pozván.
ÚŘEDNÍ PÁN: Ah tak. Teď musíte zůstat se mnou, pane doktore. Nemůžete dovnitř, dokud neodejde pan maršál.
Dr GALÉN: Ale já přece
ÚŘEDNÍ PÁN: Račte jít se mnou! *Odvádí ho do kulis.*

Z třináctky vychází MARŠÁL, DVORNÍ RADA *a ostatní.*

MARŠÁL: Blahopřeju, milý Sigelie. Je to přímo zázrak.
MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ *čte z papíru.* „Vaše excelence, milovaný pane maršále, dovolte mi, abych jménem svého resortu "
MARŠÁL: Děkuju vám, pane ministře zdravotnictví. *Obrátí se k* DVORNÍMU RADOVI.
DVORNÍ RADA: Vaše excelence, jsem stěží mocen slova Nám, klinice Lilienthalově, se dostalo tak vysokého uznání My vědečtí pracovníci jsme si však vědomi, jak nepatrná a ubohá je naše zásluha proti té, která odvrátila daleko horší hlízu: hlízu anarchie, epidemii barbarské svobody lepru korupce a mor společenského rozkladu, který zachvátil a téměř smrtelně oslabil organismus našeho národa
POCHVALNÉ MRUČENÍ: Velmi dobře! Bravo!

DVORNÍ RADA: A proto používám této vzácné příležitosti, abych se jako prostý lékař hluboce sklonil před tím největším lékařem, který nás všechny vyléčil z národního malomocenství tvrdou, někdy chirurgickou, ale vždycky spásonosnou therapií. *Uklání se hluboce před* MARŠÁLEM.
POCHVALNÝ ŠUM: Bravo! Bravo!
MARŠÁL *podává mu ruku:* Děkuju vám, milý Sigelie. Vykonal jste veliké dílo. Na shledanou!
DVORNÍ RADA: Nejhlubší dík, vaše excelence!

MARŠÁL *odchází, provázen* DVORNÍM RADOU, *suitou, lékaři atd.*

ÚŘEDNÍ PÁN *vynoří se z kulis:* Tak hotovo. Pozor! Dvojstup a uzavřít průvod! *Muži v ošetřovatelských pláštích jdou za suitou.*
DR. GALÉN: Už smím dovnitř?
ÚŘEDNÍ PÁN: Okamžiček, pane doktore, jen co pan maršál odjede. *Jde ke dvanáctce a strčí tam nos, honem zase zavře.* Hergot! A to tam chodí doktoři?
DR. GALÉN: Co? Ano, ovšem.
ÚŘEDNÍ PÁN: Nic naplat, pane doktore, je to veliký muž. Je to hrdina.
DR. GALÉN: Kdo?
ÚŘEDNÍ PÁN: Náš maršál. Vydržel tam dvě minuty Já to měřil na hodinkách.

Siréna auta.

ÚŘEDNÍ PÁN: Už odjel. Tak už můžete dovnitř, pane doktore. A promiňte, že jsme vás na chvíli zatkli
DR. GALÉN: To nevadí, těšilo mě velice *Zaleze do třináctky.*

Přiběhne DRUHÝ ASISTENT

DRUHÝ ASISTENT: Honem, kde jsou ti páni od novin? *Přeběhne.*

ÚŘEDNÍ PÁN *podívá se na hodinky:* Mno. Ani to tak dlouho netrvalo. *Odejde.*

HLAS DRUHÉHO ASISTENTA: Tudy, pánové, tudy Pan dvorní rada tu bude za okamžik.

Přichází hlouček žurnalistů s DRUHÝM ASISTENTEM.

DRUHÝ ASISTENT: Tady pánové, na čísle dvanáct byste mohli vidět, jak vypadá tak zvaná bílá nemoc, když není léčena podle naší metody; ale já pánům nedoporučuju

HLOUČEK NOVINÁŘŮ *vniká do dvanáctky, ale ihned zděšeně couvá:* Co je tam? Zpátky! Pusťte mne! To je strašné! Hrůza!

JEDEN NOVINÁŘ: Ti ti jsou ztraceni, ne?

DRUHÝ ASISTENT: Nu ovšem. A tady na třináctce, se mohou páni sami přesvědčit, jak vypadají výsledky po několika týdnech našeho léčení. Jen, prosím, neračte se obávat

HLOUČEK NOVINÁŘŮ *váhavě vstupuje do třináctky; vejdou tam všichni.*

Vrací se DVORNÍ RADA, *září nadšením.*

DRUHÝ ASISTENT: Prosím, pane dvorní rado, páni od novin jsou právě na třináctce

DVORNÍ RADA: Kdyby mne teď nechali! Jsem tak dojat Tak honem, kde je máte?

DRUHÝ ASISTENT *ve dveřích třináctky:* Prosím, pánové; pan dvorní rada právě přišel.

HLOUČEK NOVINÁŘŮ *vychází na chodbu:* To je zázrak! Úžasné! Skvělé!

DRUHÝ ASISTENT: Račte se rozestavit, pánové; pan dvorní rada vám poskytne informace

DVORNÍ RADA: Pánové prominou, ale jsem tak hluboce

vzrušen Kdybyste viděli, s jakým soucitem a s jakou mravní statečností se sklonil náš maršál nad lůžky těch nejubožejších To byl nezapomenutelný okamžik, pánové!

JEDEN NOVINÁŘ: A co řekl?

DVORNÍ RADA: Nu, vyjádřil se potom až příliš lichotivě

DRUHÝ ASISTENT: Kdyby pan dvorní rada dovolil, jeho excelence se vyjádřila: Blahopřeji vám, milý Sigelie. Je to zázrak. Vykonal jste veliké dílo, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Nu ano, pan maršál velmi přecenil mou zásluhu. Nyní, když je nalezen bezpečný prostředek proti tak zvané bílé nemoci, můžete napsat, pánové že to byla nejhroznější choroba dějin, horší než středověký mor Teď už není třeba zamlčovat dosah té hrůzy Jsem hrd, pánové, že palmu tohoto úspěchu si odnáší náš národ a že ho bylo dobyto právě na půdě kliniky mého velkého učitele a předchůdce Lilienthala.

DR. GALÉN *stojí unaveně ve dveřích třináctky.*

DVORNÍ RADA: Pojďte sem, Galéne! Pánové, to je taky jeden ze zasloužilých spolubojovníků. V naší lékařské vědě nezáleží na osobních úspěších; pracujeme prostě pro lidstvo Jen se nestyďte, milý Dětino. Všichni jsme splnili svou povinnost až po nejmenší ošetřovatelku. Jsem rád, že v tento veliký den mohu ze srdce poděkovat všem svým obětavým spolupracovníkům

JEDEN NOVINÁŘ: Mohl byste nám říci, pane dvorní rado, v čem záleží vaše léčebná metoda?

DVORNÍ RADA: Ne moje, pane. Ne moje. Metoda kliniky Lilienthalovy V čem záleží pánové, to ohlásíme lékařům; léčebné prostředky náležejí jen do rukou odborných. Řekněte veřejnosti, co jste tady viděli. Napište prostě: lék proti nejvražednější nemoci světa je nalezen. Nic víc. Ale chcete-li tento radostný den zvěčnit, pak pište, pánové, o velikém vojevůdci o hlavě našeho státu o nádherném hrdinovi, který vkročil mezi malomocné, aby vzdoroval hrůze a nákaze To bylo nadlidské, pánové! Opravdu, nejsem ani

mocen slova Promiňte, moji nemocní už čekají. Poroučím se, pánové; kdybyste něco potřebovali, jsem vám vždycky k službám. *Rychle odejde.*

NOVINÁŘ: Tak bychom byli hotovi, ne?

DR. GALÉN *vystoupí vpřed:* Prosím, pánové ještě snad chvilinku Prosím vás, vyřiďte, že já, doktor Galén doktor chudých

NOVINÁŘ: Komu to máme vyřídit?

DR. GALÉN: Komu? Všem králům a vladařům na světě Napište jim, že bych je prosil Já byl totiž na vojně, pánové, jako doktor a já bych chtěl, aby už nebyly války víte? Prosím vás, napište jim to!

NOVINÁŘ: Myslíte, že vás poslechnou?

DR. GALÉN: Ano, totiž Řekněte jim, že jinak zajdou na malomocenství, že ano Ten lék proti Čengově nemoci, to je m ů j lék, rozumíte? A já jej nedám, dokud dokud neslíbí, že už se nebude zabíjet! Prosím vás, pánové, řekněte jim, že jim to vzkazuju! Já opravdu nikdo druhý ten můj prostředek nezná, zeptejte se tady na klinice; jen já mohu léčit, jen já Řekněte jim, že už jsou staří všichni, kdo vládnou. Řekněte jim, že budou za živa hnít jako ti tady Řekněte, že to čeká všechny lidi vůbec všechny

JINÝ NOVINÁŘ: Vy byste nechal lidi takhle umírat?

DR. GALÉN: A vy byste je nechali zabíjet? Proč, prosím Když mohou lidé zabíjet olovem a plynem nač my doktoři máme někoho zachraňovat, ne? Kdybyste věděli, co to dá někdy práce zachránit dítě nebo vyhojit takový kostižer A pak se řekne válka! Jako lékař musím být proti střílení a yperitu, že? Já jsem viděl, jaké svinstvo to v člověku dělá Rozumíte, prostě jako doktor Já nejsem žádný politik, pánové, ale jako lékař jsem povinen bojovat o každý lidský život, ne? To je prostě lékařská povinnost, odstranit válku!

NOVINÁŘ: Prosím vás, jak ji chcete odstranit?

DR. GALÉN: Jak? Prostě ať se zřeknou válečného násilí, a já jim za to dám ten lék proti bílé nemoci, ne?

DRUHÝ ASISTENT *odběhne.*

NOVINÁŘ: Jak si představujete, že byste přinutil vlády celého světa

DR. GALÉN: Ano, jak To je právě to těžké, že? Já vím, že se mnou nebudou jednat; ale když vy to napíšete v novinách Napište, že ten lék nedostane žádný národ, dokud se nezaváže že že že už nikdy nepovede válku, víte?

NOVINÁŘ: Ani kdyby se musel bránit?

DR. GALÉN: Bránit se Poslyšte, já bych se taky bránil; kdyby na nás někdo šel, tak budu střílet, že ano Ale proč by se nemohly zrušit útočné zbraně proč by se nemohlo ve všech státech omezit zbrojení

JINÝ NOVINÁŘ: Vyloučeno. To dnes žádný stát neudělá.

DR. GALÉN: Ne? A to to teda nechá své lidi tak hrozně umírat? Co? Tolik lidí se nechá zbytečně trpět? A a a lidé si to dají líbit, co? Myslíte, že se ani nebudou bouřit? A sami mocní se budou za živa rozpadat Člověče, vždyť se budou bát všichni se budou bát

NOVINÁŘ: Něco na tom je. Muselo by se počítat s veřejností

DR. GALÉN: Ano. A vy jim řeknete: Nebojte se, je tady lék Přimějte své vladaře, aby složili slib věčného míru aby uzavřeli věčnou smlouvu se všemi národy nu, a bude po bílé nemoci, že ano?

NOVINÁŘ: A co když na to žádná vláda nepřistoupí?

DR. GALÉN: Poslyšte, to by mně bylo hrozně líto To bych pak svůj lék nemohl vydat. Ne, prosím, to bych nemohl.

NOVINÁŘ: A co byste s ním dělal?

DR. GALÉN: Co? Já? Jako doktor musím přece léčit, ne? Léčil bych své chudé

NOVINÁŘ: Proč jenom chudé?

DR. GALÉN: Protože jich je mnoho. To by byla ohromná praxe, člověče! Víte, mohl bych aspoň dokázat na spoustě případů, že se dá bílá nemoc vyléčit.

NOVINÁŘ: A bohatého byste do léčení nevzal?

DR. GALÉN: Je mi líto, pane ale to bych nemohl. Bohatí Bohatí mají víc vlivu, že ano Budou-li mocní a bohatí opravdu chtít mír Na ně se víc dá, víte?

NOVINÁŘ: Nezdá se vám, že je to k těm bohatým trochu nespravedlivé?

DR. GALÉN: Je, pane. Já vím. Ale nezdá se vám, že je to k těm chudým taky trochu nespravedlivé, že jsou chudí? Koukejte se, vždycky umíralo o tolik víc chudých, že ano a nemuselo by to být, pane, nemuselo by to být! Každý má právo na život, že? Člověče, kdyby se dalo na špitály tolik jako na válečné lodi

Rychle přichází DVORNÍ RADA *s druhým asistentem.*

DVORNÍ RADA: Prosím pány novináře, aby opustili kliniku. Kolega Galén nervově ochuravěl.

NOVINÁŘ: Ale nás by ještě zajímalo slyšet

DVORNÍ RADA: Pánové, tady za dveřmi je nakažlivá choroba. Je ve vašem zájmu vzdálit se. Pane asistente, doprovoďte pány redaktory k východu.

Hlouček novinářů se vzdaluje.

DVORNÍ RADA: Galéne, vy jste se zbláznil! Já nestrpím, aby se na půdě mé kliniky vedly tak nesmyslné a podvratné řeči a k tomu v takový den! Měl bych vás dát na místě sebrat pro pobuřování, rozumíte? Na štěstí vás jako lékař omlouvám; jste asi přepracován. Pojďte se mnou, Dětino!

DR. GALÉN: Proč?

DVORNÍ RADA: Pěkně mi povíte chemickou formuli a

přesné použití svého léku, a pak si půjdete odpočinout. Máte toho zapotřebí.

DR. GALÉN: Pane dvorní rado, já jsem ohlásil své podmínky že ano Jinak

DVORNÍ RADA: Jinak co? Nu? Co bude?

DR. GALÉN: Prosím za prominutí, ale já jinak svůj lék nemohu vydat, pane dvorní rado.

DVORNÍ RADA: Buď jste blázen nebo vlastizrádce, Galéne! Žádám vás důtklivě, abyste se choval jako lékař Vaše povinnost je pomáhat nemocným; po ostatním vám nic není.

DR. GALÉN: Ale já bych jako lékař chtěl, aby se už lidé nezabíjeli

DVORNÍ RADA: Ale já na půdě své kliniky takové názory zakazuju! My nesloužíme žádné humanitě, nýbrž vědě a svému národu, pane kolego. Nezapomínejte, že jste na státním ústavu.

DR. GALÉN: Ale proč, poslyšte Proč by náš stát nemohl uzavřít věčný mír

DVORNÍ RADA: Protože nemůže a nesmí. Pan Galén jako cizinec původem nemá patrně dost jasné ponětí o tom, co je poslání a budoucnost našeho národa. A dost toho nesmyslu! Nyní vás žádám naposledy doktore Galéne, abyste mně jako hlavě kliniky oznámil formuli svého léku.

DR. GALÉN: Je mi hrozně líto, pane dvorní rado, ale to, prosím, nemohu udělat.

DVORNÍ RADA: Jděte! A na mou kliniku už nevkročíte!

DR. GALÉN: Prosím, pane dvorní rado. Ale je mi opravdu líto

DVORNÍ RADA: Mně také, člověče. Myslíte, že mně není líto nemocných, kteří budou dál umírat na Čengovu nemoc? Co? A myslíte, že mně není zatraceně divné, když se podívám sám na sebe? Jak teď vypadám, člověče! Tady slavnostně ohlásím, že máme lék proti malomocenství; nu, teď je s tím konec, a já To je amen s mou vědeckou ctí,

doktore Dětino; já příliš dobře vím, jaká je to ostuda. Ale raději tuhle porážku, než abych připustil vaše utopistické vyděračství, Galéne! Raději nechám celý svět pojít na malomocenství, než bych tady strpěl na jediný okamžik váš pacifistický mor!

DR. GALÉN: Poslyšte, to byste neměl To byste jako lékař neměl říkat!

DVORNÍ RADA: Já nejsem jenom lékař, pane. Já bohudík sloužím také svému státu. Ven!

Opona

JEDNÁNÍ DRUHÉ

BARON KRÜG

Obraz první

Rodina u večerní lampy.

OTEC *čte noviny:* Tak vidíš, matko: už mají lék proti tomu malomocenství. Tady to stojí.

MATKA: Chvála bohu!

OTEC: To si myslím. A vidíš, já jsem to říkal. Za dnešního stavu civilisace přece nenechají uhynout tolik lidí! Copak je padesátka nějaký věk, aby měl člověk umřít? Já ti řeknu, maminko, teď jsem zase rád na světě. Člověk se přece jen musel bát Jenom u nás zkvaklo na tu bílou nemoc přes třicet kolegů, všichni kolem padesátky

MATKA: Chudáci!

OTEC: Tak abys věděla Dnes ráno si mě zavolal sám baron Krüg a povídá, kamaráde, tadyhle nám umřel ředitel účtárny; zatím ji povedete vy, a do čtrnácti dnů budete jmenován ředitelem. Víš, chtěl jsem tě překvapit, až dostanu to jmenování, ale když je dnes tak šťastný den No tak, co tomu říkáš?

MATKA: To víš, jsem ráda kvůli tobě.

OTEC: A kvůli sobě ne? Považ, matko, to bude o dvanáct tisíc ročně víc! Já nevím, ale máš-li tam ještě tu láhev vína, co jsem ti dal k narozeninám

MATKA *vstane.* Nepočkáme na děti?

OTEC: Ale co! Holka je někde s tím svým, a kluk dělá zítra státnici Jen to sem dones!

MATKA: Jak chceš. *Odejde.*

OTEC *čte noviny:* Prý to hrozilo víc než středověký mor. Ale dnes už není středověk, holenku! Dnes lidé ne-

budou tak hloupě umírat. *Čte dál.* Mm Copak náš maršál, to je hrdina! J á bych tam nelezl, mezi ty malomocné. Já ne. *Odhodí noviny, vstane, přechází a mne si ruce.* Tak tedy ředitelem účtárny! Uctivá poklona, pane řediteli! Jak se pan ředitel ráčil vyspat? Nu taktak; to víte, ta odpovědnost

MATKA *přináší láhev vína a jednu sklenici.*

OTEC: Jenom jednu sklenici? Copak ty nebudeš pít se mnou?

MATKA: Ne, já Jen pij sám.

OTEC: Tak na tvé zdraví, maminko. *Pije.* A hubičku mi nedáš?

MATKA: Ne, prosím tě, nech mne!

OTEC *nalévá si:* Ředitel účtárny u Krüga Holenku, to půjdou mýma rukama denně miliony, miliony, miliony v číslicích! To víš, to by nemohl dělat žádný holobrádek. A pak že lidé po padesátce jsou zbyteční! Já vám ukážu, kdo je zbytečný! *Pije.* Kdo by si to byl pomyslel, když jsem před třiceti lety nastupoval u Krüga, že to dotáhnu až na ředitele účtárny! To je velká kariéra, matko; pravda, nadřel jsem se dost, sloužil jsem poctivě Mně baron Krüg říká jen kamaráde, a ne pane ten a ten jako těm mladým. Kamaráde, zatím povedete účtárnu vy Prosím, pane barone. Tak, jak mne slyšíš. Abys věděla, na to místo si brousilo zuby pět kolegů. A vidíš, všichni pomřeli. A všichni na tu bílou nemoc. Člověk by skoro řekl

MATKA: Co?

OTEC: Nic, jen mě tak napadlo Když k tomu připočteš, že se nám teď vdá i dcera ten její si přece jen našel místo A kluk se dostane do úřadu, jen co udělá ty státnice Víš, matko, já ti řeknu, jak to cítím: Zaplať pánbůh za to malomocenství!

MATKA: Prosím tě! Jak můžeš takhle mluvit!

OTEC: Vždyť je to pravda! Koukej se, nám to pomohlo a mnoha jiným lidem taky Člověk musí být vděčný osudu, maminko. Nebýt té bílé nemoci tak já nevím; to by nám

nebylo tak dobře jako teď. Tak je to. A teď proti tomu našli lék N á m už se nemůže nic stát. Ale já jsem to ještě ani nedočetl. *Bere noviny.* Hele, já vždycky říkám: profesor Sigelius je kapacita. Zrovna na jeho klinice to našli. Byl tam náš maršál to si musíš přečíst. Prý to byla nadlidská chvíle. To věřím. Já ho viděl jednou, když jel po ulici, jenom se mihnul To je velký muž. Ohromný voják, matko.

MATKA: A válka bude?

OTEC: To víš, že bude. To by byl zrovna hřích, maminko, aby nebyla, když máme tak skvělého vojevůdce. U nás, v Krügově koncernu, se teď pracuje na tři směny, samá munice Ne abys to někomu řekla, ale teď jsme u nás začali dělat nový plyn Prý to má být něco báječného. Baron staví šest nových továren Nemysli si, t e ď se tam stát ředitelem účtárny, to je velká důvěra. Řeknu ti, já bych to na sebe ani nebral, kdyby to nebyla vlastenecká povinnost. Tak je to.

MATKA: Já jen aby náš hoch nemusel na vojnu.

OTEC: Jen ať splní taky svou povinnost, matko! *Pije.* Ostatně je na vojenskou službu slabý Žádná starost, holenku: budoucí válka nepotrvá ani týden. To se nepřítel rozbije na padrť, dřív než se doví, že je válka. Tak se to dnes dělá, maminko; ale teď mě nech číst.

Ticho.

OTEC *uhodí novinami:* Zatracený chlap! Jak se tohle může dovolit A že to ty noviny tisknou! Já bych toho chlapa jednoduše dal sebrat a zastřelit! Vždyť je to zrádce!

MATKA: Kdo, tati?

OTEC: Ale tady čtu Prý ten lék našel nějaký doktor Galén. A ten prý ten lék nevydá žádnému státu, který neuzavře věčný mír

MATKA: A co je na tom tak zlého?

OTEC: Prosím tě, jak se můžeš tak hloupě ptát! To přece

dnes žádný stát nemůže udělat! Copak jsme dali nadarmo tolik miliard na zbrojení? Věčný mír! Vždyť je to přímo zločin! Tak to by se měly Krügovy podniky zavřít, ne? A dvě stě tisíc lidí vyhodit na dlažbu, co? A ty se ještě ptáš, co je na tom zlého! Zavřít toho chlapa! Vždyť je to pobuřování, mluvit dnes o míru! Jakým právem si takový vošoust dovolí žádat, aby kvůli němu celý svět odzbrojil!

MATKA: Ale když našel ten lék

OTEC: To je ještě otázka! Já ti řeknu, ten uličník vůbec nebude doktor, ale tajný agent a provokatér, placený od nějakého cizího státu Á, pane, na toho ať si dají pozor! Žádné řeči a zavřít; a teď, chlapíku, kápni božskou Tak se to dělá!

MATKA: Ale podívej se, kdyby měl opravdu ten lék *Bere noviny.*

OTEC: Tím hůř! Tak bych mu dal palce do presu a mačkal, až by neřád začal cinkat Holenku, na to dnes máme prostředky, aby lidé mluvili! Prosím tě, copak by nás ten všivák směl nechat chcípat na malomocenství pro nějaké své pitomé utopie, jako je mír? To by byla pěkná humanita!

MATKA *dívá se do novin:* Ten doktor jenom říká, že chce odstranit zabíjení

OTEC: Darebák! Copak sláva národa není nic? A a když náš stát potřebuje větší území, tak mu to někdo dá po dobrém, co? Kdo mluví proti zabíjení, mluví proti našim nejsvětějším zájmům, rozumíš?

MATKA: Ne, tati, nerozumím. Já bych chtěla, aby byl mír kvůli nám všem.

OTEC: Mami, já se s tebou nebudu přít, ale Řeknu ti rovnou, kdybych měl á volit mezi tou bílou nemocí a věčným mírem, tak jsem raději pro tu bílou nemoc. Tak, teď to víš.

MATKA: Jak myslíš, tatínku.

OTEC: Prosím tě, co je s tebou? Ty jsi nějaká Proč máš ten šál na krku? Je ti zima?

MATKA: Není.

OTEC: Tak to sundej, nebo se nachladíš. Ukaž! *Strhne jí šál.*

MATKA *mlčky vstane.*

OTEC: Ježíši, matko Maminko, ty máš na krku bílou skvrnu!

Opona

Obraz druhý

Fronta malomocných před ordinací doktora Galéna. Poslední v řadě OTEC a MATKA.

PRVNÍ MALOMOCNÝ *z prvního jednání:* Koukej, tady na krku

DRUHÝ MALOMOCNÝ *z prvního jednání:* To už máš dobré.

PRVNÍ MALOMOCNÝ: To si myslím. Krásně se nám to hojí, říká doktor.

DRUHÝ MALOMOCNÝ: A mně posledně řekl, už se nám to hnulo, člověče, už se nám to hodně zmenšuje.

PRVNÍ MALOMOCNÝ: Tak vidíš, ty troubo!

DRUHÝ MALOMOCNÝ: A nejdřív mě nechtěl vzít. Když jste pekař povídá, tak nejste chudý člověk; já prý léčím jen chudé. A já jsem mu řekl, pane doktore, když má pekař malomocenství, tak u něho nikdo nekoupí ani housku; vždyť já jsem na tom hůř než žebrák. Tak mě nakonec vzal

Zacházejí dovnitř

OTEC: Tak vidíš, maminko, nakonec ho vzal; a byl to pekař

MATKA: Bože můj, já mám strach

OTEC: Já před ním padnu na kolena a řeknu mu: Pane doktore, mějte slitování; děti máme nezaopatřené Copak je to hřích, že se člověk poctivou prací domůže vyššího po-

stavení? Po celý život jsme si odpírali Přece ten doktor nemůže být tak tvrdý!

MATKA: Když on prý léčí jen ty nejchudší!

OTEC: A to bych se podíval, aby tě nechtěl vzít! To bych mu něco řekl, víš

MATKA: Prosím tě, ne abys byl na něho prudký!

OTEC: Ne, ale já mu řeknu, co je jeho lidská povinnost! Já mu řeknu, pane doktore, ať to stojí co stojí tady jde o mou ženu

Vychází DR. GALÉN.

DR. GALÉN: Co co chcete?

OTEC: Pane doktore kdybyste byl tak laskav tady má žena

DR. GALÉN: Kdo jste?

OTEC: Já, prosím já jsem účetním ředitelem Krügových podniků.

DR. GALÉN: Krügových podniků? Prosím, to já nemohu Je mi hrozně líto, pane, ale já léčím jen chudé, že ano

OTEC: Pane doktore, mějte slitování! Budeme vám do smrti žehnat

DR. GALÉN: Poslyšte, ne Prosím vás, to ne Podívejte se, já já opravdu mohu jen chudé Chudí nemohou nic dělat, ale ti druzí, ti mohou spíš

OTEC: Prosím, já jsem ochoten cokoliv ať to stojí co stojí

DR. GALÉN: Podívejte se, ti bohatí mohou spíš prosadit, že ano aby už nebyly války Na ně se víc dá, pane Mají větší vliv . Řekněte jim, aby všichni užili svého vlivu

OTEC: Pane doktore, já bych rád; ale já osobně nemohu nic dělat

DR. GALÉN: Ano, ano to říká každý, víte? Poslyšte, kdybyste vy řekl baronu Krügovi .. aby přestal vyrábět kanony a munici Kdybyste získal barona Krüga

OTEC: Ale to přece nejde, pane doktore Jak bych se já, prosím, mohl opovážit To je vůbec vyloučeno!

DR. GALÉN: Tak vidíte, a jak mám potom já Nu, co dělat Je mi hrozně líto

OTEC: Pane doktore, prosím vás, aspoň z lidské povinnosti

DR. GALÉN: Ano, vidíte Já tu povinnost vzal na sebe, pane, to je právě to To je to hrozně těžké, že ano Poslyšte, kdybyste vy se zřekl svého místa u barona Krüga kdybyste mu řekl, že už nechcete pracovat pro jeho munici

OTEC: A čím bych se potom měl živit?

DR. GALÉN: Tak vidíte, vy se taky živíte válkou!

OTEC: Kdybych dostal jinde místo účetního ředitele Pane doktore, člověk se teprve k stáru dopracuje To přece nemůžete žádat!

DR. GALÉN: Ano, vidíte Člověk nemůže od lidí nic žádat. Co dělat, co dělat Nu tak sbohem, pane; je mi líto *Odejde.*

MATKA: Vidíš vidíš

OTEC: Pojď! Je to bezcitný padouch! O takové místo by člověka připravil!

Opona

Obraz třetí

Pracovna dvorního rady.

DVORNÍ RADA *u dveří:* Jen račte dál, drahý barone Krügu.

BARON KRÜG *vstupuje:* Děkuju vám, milý dvorní rado. Už jsem myslel, že se k vám ani nedostanu

DVORNÍ RADA: To věřím; v takových dobách Prosím, posaďte se. Tyhle dny na vás kladou velké nároky, co?

BARON KRÜG: Ano, značné nároky Pravda.

DVORNÍ RADA: Ale jsou to veliké doby.

BARON KRÜG: Co? Aha, vy myslíte politicky Ano, veliké doby Veliké a těžké.

DVORNÍ RADA: Pro vás jistě těžké, pane barone.

BARON KRÜG: Proč myslíte?

DVORNÍ RADA: Myslím ta příprava na válku, která se, chvála bohu, zdá už nevyhnutelná Řídit v takové době Krügovy podniky to nemůže být maličkost.

BARON KRÜG: Nu ano, pravda Poslyšte, milý dvorní rado, myslel jsem, že bych u vás mohl složit nějakou částku na zkoumání té bílé nemoci.

DVORNÍ RADA: To je celý baron Krüg. I v tak velké a napjaté době myslet na vědecké účely Pořád stejně velkorysý a spontánní. To víte, pane barone, rádi přijmeme, a pokud stačí naše síly, využijeme k dalšímu bádání

BARON KRÜG: Děkuju vám. *Položí na stůl velkou obálku.*

DVORNÍ RADA: Mám napsat kvitanci —?

BARON KRÜG: Není třeba. A jak to vypadá, milý Sigelie

DVORNÍ RADA: S Čengovou nemocí? Děkuju za optání, rozmáhá se nám ažaž Na štěstí teď lidé myslí víc na příští válku než na bílou nemoc. Nálada je velmi optimistická, barone Krügu. Naprostá důvěra.

BARON KRÜG: Že se ta nemoc zdolá?

DVORNÍ RADA: Ne, ne. Že vyhrajeme tu válku. Celý národ důvěřuje v maršála, ve vás a v naše nádherné vojsko. Ještě nikdy nebyla tak příznivá chvíle

BARON KRÜG: A doposud se nenašel žádný lék

DVORNÍ RADA: Ne, dosud ne. Jenom ten Galénův prostředek. Pracuje se ovšem usilovně dál

BARON KRÜG: A co ten váš bývalý asistent Prý se k němu nemocní jen hrnou. Říká se, že léčí tu nemoc metodou kliniky Lilienthalovy

DVORNÍ RADA: Docela obyčejný humbug, pane barone. Mezi námi, není na tom zhola nic. Jsem rád, že jsem se toho chlapíka zbavil.

BARON KRÜG: Nu, tak to je snad všechno Mimochodem, co dělá ten doktor Galén?

DVORNÍ RADA: Léčí své chudé. To víte, je to jen demagogické gesto ale léčebné výsledky ten potřeštěnec má

BARON KRÜG: Bezpečné?

DVORNÍ RADA: Bohužel, skoro na sto procent. Ještě dobře, že naše veřejnost je tak rozumná. Ten blázen Galén si myslel, že může svým lékem vydírat pro svou nesmyslnou utopii. A vidíte, nejde za ním skoro nikdo totiž z vyšších vrstev Mezi námi, policie nenápadně zjišťuje, kdo k němu chodí Tady se také ukázalo, jak je naše veřejnost vlastenecká; tak říkajíc bojkotuje celého Galéna i s jeho zázračným lékem Podivuhodné, že?

BARON KRÜG: Ano, velmi. Doktor Galén ovšem zásadně odmítá léčit bohaté, ne?

DVORNÍ RADA: Prosím vás, takový fanatik! Ještě štěstí, že tu je ten mládenec, co u mne býval asistentem; celá lepší klientela se k němu hrne houfem říká se, že si od nás odnesl Galénův tajný předpis Výsledky sice nemá žádné, ale zato praxi kvetoucí. A o Galénovi se už skoro neví; zapadl mezi ty své chudé a fantasuje dál o věčném míru. Chudák, je to manie; prosím vás, blouznit dnes o věčném míru Jako lékař bych řekl, že by měl být ošetřován v nějakém ústavu pro duševně choré.

BARON KRÜG: Tedy za těch okolností se nedá proti bílé nemoci dělat nic, ne?

DVORNÍ RADA: Dá, barone. Chvála bohu, dá. Právě v posledních dnech se mi poštěstilo docílit . přímo skvělého úspěchu; teď už můžeme doufat, že se nám brzo podaří omezit další šíření Čengovy nemoci.

BARON KRÜG: To rád slyším, milý Sigelie. Opravdu, velmi rád A čím, prosím vás

DVORNÍ RADA: Je to zatím přísně důvěrné, ale Zkrátka v nejbližších dnech vyjde nařízení, které zavede povinnou isolaci tak zvaných malomocných. To je mé dílo, pane

barone. Sám maršál mně slíbil, že se o věc zasadí. To je největší úspěch, kterého se dosud proti Čengově nemoci na světě dosáhlo.

BARON KRÜG: Ano, je to jistě krásný úspěch. A jakou isolaci myslíte

DVORNÍ RADA: Tábory, pane barone. Každý nemocný, každý, na kom se ukáže bílá skvrna, bude dopraven do střežených táborů

BARON KRÜG: Aha. A tam se nechá pomalu umřít.

DVORNÍ RADA: Ano, ale za lékařského dozoru. Čengova nemoc je nákaza, kterou každý nemocný roznáší dál. Musíme proti tomu chránit nás ostatní, milý barone. Každá sentimentalita by byla přímo zločin. Kdo by se pokusil z tábora uprchnout, bude zastřelen. Každý občan nad čtyřicet let se měsíčně podrobí povinné lékařské prohlídce. Nákaza Čengovou nemocí bude potlačována násilím. Jiné záchrany není.

BARON KRÜG: Máte asi pravdu, milý Sigelie. Škoda, že se vám to nepodařilo dřív

DVORNÍ RADA: Ano, škoda; s tím hloupým Galénovým lékem jsme ztratili trochu času; za tu dobu se nám ta bílá nemoc rozmohla Svrchovaný čas uzavřít ty nemocné mezi ostnaté dráty; a nedovolit pak ani jedinou výjimku

BARON KRÜG *vstane:* Ano. Hlavně nedovolit ani jedinou výjimku. Děkuju vám, milý dvorní rado.

DVORNÍ RADA *vstane:* Je vám něco, barone? Dovolte

BARON KRÜG *rozhrne si košili na prsou:* Kdybyste se podíval, milý Sigelie

DVORNÍ RADA: Ukažte, proboha! *Obrací ho k světlu a prohlíží baronovu hruď Dotýká se jí nožem na papír* Necítíte nic? *Po chvilce ticha.* Můžete se ustrojit, pane barone.

BARON KRÜG: Je to —?

DVORNÍ RADA: Zatím se nedá říci jen bílá skvrnka Patrně pouhá dermatosa

BARON KRÜG: A vy mi radíte

DVORNÍ RADA *s bezradným gestem:* Kdyby šlo nějak přimět doktora Galéna aby pana barona vyšetřil

BARON KRÜG: Děkuju vám, Sigelie. Ruku vám nemám podávat, že?

DVORNÍ RADA: Nikomu, barone Krügu. Nikomu už nepodat ruku.

BARON KRÜG *ve dveřích:* A říkáte, že to nařízení o isolaci nemocných vyjde v nejbližších dnech? To tedy musím zařídit aby v mých továrnách zvýšili výrobu ostnatých drátů.

Opona

Obraz čtvrtý

Ordinace doktora Galéna.

DR. GALÉN: Poslyšte, člověče, dobré je to. Můžete se ustrojit.

MALOMOCNÝ *z prvního aktu:* A kdy mám zas, pane doktore, přijít? *Obléká se za plentou.*

DR. GALÉN: Za čtrnáct dní, abych se podíval, že ano A pak už snad nebude třeba *Otevře dveře.* Další nemocný!

Vejde BARON KRÜG, *zarostlý, v žebráckých hadrech.*

DR. GALÉN: Tak co je s vámi, člověče?

BARON KRÜG: Pane doktore, já mám tu bílou nemoc

DR. GALÉN: Košili sundat. A co vy tam Tak dělejte, člověče

MALOMOCNÝ: Pane doktore, já jen. co jsem dlužen

DR. GALÉN: Musíte ještě přijít.

MALOMOCNÝ: Tak zatím mockrát děkuju. *Vysouká se ven.*

DR. GALÉN *k* BARONU KRÜGOVI: Ukažte se, člověče. *Prohlíží ho.* Poslyšte, to ještě není tak zlé. Je to sice bílá nemoc, ale Čím jste?

BARON KRÜG: Bez místa, pane doktore. Býval jsem v kovodílně

DR. GALÉN: A teď?

BARON KRÜG: Co se tak najde Já jsem slyšel, že pan doktor pomáhá chudým

DR. GALÉN: Tak poslyšte, to by trvalo čtrnáct dní Za čtrnáct dní byste mohl být v pořádku, víte? Já bych vám dal šest injekcí Člověče, můžete zaplatit šest injekcí?

BARON KRÜG: Ale ovšem Totiž podle toho, nač by to přišlo

DR. GALÉN: To by přišlo hodně draho, pane barone Krügu.

BARON KRÜG: Ale pane doktore Já přece nejsem žádný baron Krüg

DR. GALÉN: Poslyšte, pane, to nejde To bych, prosím, nemohl s vámi dál jednat. A na to je škoda našeho času, že ano.

BARON KRÜG: Máte pravdu, doktore. Škoda času. Já vím, vy léčíte jenom chudé; ale kdybyste mne vzal do léčení, dám vám k osobní disposici kolik bychom řekli? Milion?

DR. GALÉN *udiveně.* Milion?

BARON KRÜG: Máte pravdu. Pět milionů. Doktore, to už je slušná částka Řekl jsem deset milionů, ne? S deseti miliony se dá mnoho dělat na příklad kdybyste měl na mysli určitou propagandu

DR. GALÉN: Počkejte Vy jste řekl deset milionů?

BARON KRÜG: Dvacet.

DR. GALÉN: Na propagandu míru?

BARON KRÜG: Nač chcete. Pane, za ty peníze si můžete nakoupit tisku — Mne má propaganda nestojí za rok ani tolik.

DR. GALÉN *užasle:* Poslyšte, to by opravdu stálo tolik peněz, aby se psalo pro mír?

BARON KRÜG: Ano. To někdy stojí hromadu peněz, aby se psalo pro mír nebo pro válku.

DR. GALÉN: Vidíte, to mě nenapadlo *Koupá injekční stříkačku v lihu a ožehuje ji nad kahanem.* Tady se člověk nic nedozví A jak se to, prosím vás, dělá?

BARON KRÜG: Musíte mít styky

DR. GALÉN: Bože, a já To je tak těžké, mít styky, že ano Stojí to hrozně času, ne?

BARON KRÜG: Ano. To stojí skoro celý život.

DR. GALÉN: To teda nevím, jak bych mohl *Namáčí vatičku v benzinu.* Poslyšte, pane barone Krügu, nechtěl byste to vzít do rukou vy sám?

BARON KRÜG: Vy myslíte organisovat propagandu pro věčný mír?

DR. GALÉN: Ano, organisovat propagandu. *Natírá mu kousek kůže na předloktí vatičkou.* Vy máte ty styky A já, víte já bych vás za to vyhojil.

BARON KRÜG: Promiňte, doktore, ale tohle bych, myslím, nedovedl.

DR. GALÉN: Ne? *Zahodí vatičku.* Tak poslyšte, pane To je zvláštní, vy jste svým způsobem hrozně poctivý člověk.

BARON KRÜG: Možná. A vy jste hrozně naivní člověk, doktore. Vy si myslíte, že můžete sám, docela sám, na vlastní pěst vynutit mír

DR. GALÉN: Ne, pane, sám ne. Já mám silného spojence, víte?

BARON KRÜG: Ano, bílou nemoc. A strach. Máte pravdu, člověče, já mám strach Kriste Ježíši, já mám strach! Ale kdyby strach sám stačil ovládnout lidi, pak by už nikdy nemohla být válka Copak myslíte, že se jí většina lidí nebojí? A vidíte, přece bude vždycky zase bude

DR. GALÉN *bere stříkačku.* A tak co tedy, prosím Čím se má na lidi působit?

BARON KRÜG: Nevím. Já jsem to obyčejně zkoušel s penězi. A zřídka kdy marně, doktore. Já vám mohu nabídnout jenom peníze; ale je to, jak byste vy řekl, svým

způsobem [illegible] poctivá nabídka. Dvacet třicet milionů za jeden jediný život!

DR. GALÉN: Vy máte takový strach z bílé nemoci? *Nassává lékem injekční stříkačku.*

BARON KRÜG: Ano.

DR. GALÉN: To je mně hrozně líto *Přibližuje se k* BARONU KRÜGOVI *se stříkačkou v ruce.* Poslyšte, nemohl byste ve svých podnicích zastavit výrobu zbraní a munice?

BARON KRÜG: Nemohl.

DR. GALÉN: Bože, to je těžké Tak co mně vůbec můžete dát?

BARON KRÜG: Jenom peníze.

DR. GALÉN: Ale vždyť vidíte, že bych neuměl *Položí stříkačku na stůl.* Ne, to by bylo zbytečné, prosím, docela zbytečné, že ano

BARON KRÜG: Vy mě nechcete vzít do léčení?

DR. GALÉN: Je mně hrozně líto Můžete se ustrojit, pane barone.

BARON KRÜG: To je tedy konec, Kriste Ježíši Ježíši Kriste ukřižovaný!

DR. GALÉN: Vy se ještě vrátíte, člověče.

BARON KRÜG *obléká se za plentou:* Mám mám ještě jednou přijít?

DR. GALÉN: Ano. A můžete si tam vzadu přečíst, kolik se platí za lékařskou prohlídku.

BARON KRÜG *vychází, zapínaje se:* Poslyšte, doktore, mně se zdá že nejste tak docela naivní.

DR. GALÉN: Až si to rozmyslíte, tak přijdete. *Otvírá dveře.* Další nemocný!

Opona

Obraz pátý

Pracovna Maršálova.

POBOČNÍK *vejde:* Pan baron Krüg.

MARŠÁL *píše u psacího stolu:* Ať vejde.

Pobočník uvede BARONA KRÜGA *a zmizí.*

MARŠÁL *píše:* Sedněte si, milý barone. Hned jsem hotov *Položí pero.* Tak, kamaráde, k raportu. Jen seďte, milý Krügu. Zavolal jsem si vás, abyste mi dal osobně zprávu Jak si stojíme?

BARON KRÜG: Dělali jsme, co jsme mohli, vaše excelence. Propočítali jsme všechny možnosti

MARŠÁL: A výsledek —?

BARON KRÜG: Nejsem ještě spokojen. Osmdesát těžkých tanků denně

MARŠÁL: Místo žádaných šedesáti pěti?

BARON KRÜG: Ano. Dále sedm set stíhaček denně, sto dvacet bombardovacích letadel Tady by se měla výrobní kapacita ještě hodně zvýšit. Nebudeme vyrábět jenom pro nás

MARŠÁL: Ovšem. A dál?

BARON KRÜG: S municí je to slušné. Můžeme dodat o třicet procent víc, než žádá hlavní štáb

MARŠÁL: A plyn C?

BARON KRÜG: Jakékoliv množství. Včera se nám s ním stala nehoda Praskla v jedné dílně nádobka

MARŠÁL: Kolik mrtvých?

BARON KRÜG: Všichni. Čtyřicet děvčat a tři muži. Smrt byla okamžitá.

MARŠÁL: Smutné, ale jinak krásný výsledek. Gratuluju, milý Krügu.

BARON KRÜG: Děkuju, vaše excelence.

MARŠÁL: Tedy tak dalece by bylo vše připraveno

BARON KRÜG: Ano, vaše excelence.

MARŠÁL: Věděl jsem, že se na vás mohu spolehnout. Mimochodem, co dělá váš synovec?
BARON KRÜG: Děkuju, vaše excelence, je zdráv
MARŠÁL: Slýchám o něm od své dcery Tak se mi zdá, kamaráde, že mezi námi dvěma se naváže příbuzenský svazek, co?
BARON KRÜG *vstane:* Byla by to pro mne veliká čest, vaše excelence.
MARŠÁL *vstane.* Pro mne upřímná radost, Krügu; už proto, že nebýt vás, nebyl bych se stal, čím jsem teď To se nezapomíná, příteli.
BARON KRÜG: Byla to jen má povinnost, vaše excelence. Dělal jsem to pro vlast; bylo to v zájmu mého průmyslového koncernu.
MARŠÁL *jde k němu:* Pamatujete se, Krügu, jak jsme si podali ruku, nežli jsem tehdy vytáhl se svými vojáky proti vládě?
BARON KRÜG: Pane maršále, na takové dny se nezapomíná.
MARŠÁL: Nu tak, starý příteli, podejme si ruce i teď před větším a slavnějším tažením. *Podává mu obě ruce.*
BARON KRÜG *couvá:* Já nemohu vaší excelenci podat ruku.
MARŠÁL: Proč?
BARON KRÜG: Vaše excelence, já jsem malomocný
MARŠÁL *couvne:* Můj bože! Krügu byl jste u Sigelia ?
BARON KRÜG: Byl.
MARŠÁL: A co
BARON KRÜG: Poslal mne k doktoru Galénovi. Tam jsem také byl.
MARŠÁL: A co řekl Galén?
BARON KRÜG: Že se mohu do čtrnácti dnů vyhojit
MARŠÁL: Chválabohu! Ani nevíte, jak jsem rád Nu tak vidíte, kamaráde, budete zase zdráv!

BARON KRÜG: Ovšem splním-li jednu podmínku.
MARŠÁL: Krügu, splňte ji! Já vám to sám nařizuju My vás příliš potřebujeme, barone Krügu; ať to stojí, co chce Jakou podmínku máte splnit?
BARON KRÜG: Jen to, že zastavím ve svých továrnách výrobu válečného materiálu.
MARŠÁL: Ah tak. Tedy ten Galén je opravdu blázen.
BARON KRÜG: Snad. V očích vaší excelence jistě.
MARŠÁL: A ve vašich očích ne?
BARON KRÜG: Pan maršál promine, ale já se na to dívám s trochu jiné stránky
MARŠÁL: Krügu, to přece je vyloučeno, aby vaše továrny zastavily dodávku
BARON KRÜG: Technicky to nemožné není, vaše excelence.
MARŠÁL: Ale politicky ano. Musíte přimět Galéna, aby na té podmínce netrval
BARON KRÜG: Jeho jediná podmínka je mír
MARŠÁL: Dětinství! Nemůžeme si dát vnucovat podmínky od nějakého utopisty! Podívejte se, Krügu Povídáte, že by vás do čtrnácti dnů uzdravil? Řekněme, že byste na těch čtrnáct dní zastavil výrobu válečného materiálu Pravda, bylo by to hodně nemilé, ale co dělat! Ohlásili bychom, že je to mírové gesto že činíme ještě jednou pokus řešit mocenské nesnáze dohodou Ano, pro vás bych to udělal, Krügu. A jakmile budete zdráv
BARON KRÜG: Děkuju vaší excelenci. Ale nebyla by to poctivá hra.
MARŠÁL: Kamaráde, ve válce nezáleží na poctivé hře.
BARON KRÜG: To vím, excelence. Ale Galén není tak hloupý Může léčení protahovat
MARŠÁL: Pravda, bude vás mít v rukou. Tak řekněte, Krügu, co myslíte vy sám
BARON KRÜG: Vaše excelence, dnes v noci jsem byl rozhodnut přijmout Galénovu podmínku.
MARŠÁL: Krügu, to je šílené!

BARON KRÜG: Ano, strach je šílený, vaše excelence.
MARŠÁL: Vy se tak bojíte —?
BARON KRÜG *krčí bezmocně rameny.*
MARŠÁL *usedne za stůl:* To je tedy bohužel velmi těžká věc.
BARON KRÜG: Maršále, kdybyste věděl To je tak odporný pocit, když člověka proniká strach až do konečků prstů Fuj! Fuj! Já pořád vidím sebe sama jak křičím za ostnatými dráty Ježíši Kriste, pomozte mi někdo! Kriste Bože, copak se nikdo nesmiluje
MARŠÁL: Já vás mám rád, Krügu. Já tě mám rád, člověče, jako vlastního bratra. Co mám s tebou dělat?
BARON KRÜG: Udělejte mír, excelence Udělejte mír! Spaste mne, spaste nás všechny *Sváží se na kolena.* Maršále, zachraňte mě!
MARŠÁL *vstane:* Vstaňte, barone Krügu!
BARON KRÜG *zvedne se:* Prosím, vaše excelence.
MARŠÁL: Barone Krügu, musíte zvýšit výrobu válečného materiálu. Nejsem spokojen s čísly, která jste mi uvedl. Víc, víc, rozumíte?
BARON KRÜG: Podle rozkazu, vaše excelence.
MARŠÁL: Očekávám, že svou povinnost k vlasti splníte do poslední tečky
BARON KRÜG: Ano, vaše excelence.
MARŠÁL *jde k němu:* Na to mi dáte svou ruku.
BARON KRÜG: Ne, maršále! Jsem malomocný!
MARŠÁL: Já se nebojím, Krügu. V tom okamžiku, kdy bych se bál, přestanu být vůdcem. Vaši ruku, barone Krügu!
BARON KRÜG *podává mu váhavě ruku.* Maršále podle rozkazu.
MARŠÁL: Děkuju vám, barone Krügu.

BARON KRÜG *se vypotácí ven.*

MARŠÁL *zvoní.*
POBOČNÍK *objeví se ve dveřích:* Prosím, vaše excelence.
MARŠÁL: Musíte mi najít doktora Galéna.

Opona

Obraz šestý

Táž pracovna Maršálova.

POBOČNÍK *ve dveřích:* Doktor Galén.
MARŠÁL *píše:* Uveďte ho.

POBOČNÍK *uvede* DRA GALÉNA. *Oba zůstanou stát u dveří.*

MARŠÁL *píše dál. Po chvíli:* Doktor Galén?
DR. GALÉN *lekne se:* Prosím, pane dvorní rado.
POBOČNÍK *tiše napovídá:* Vaše excelence.
DR. GALÉN: Totiž vaše excelence, že ano
MARŠÁL *píše dál:* Pojďte blíž.
DR. GALÉN: K službám, pane vaše excelence. *Přiblíží se o krok.*
MARŠÁL *položí tužku a chvilku ho pozoruje:* Chtěl jsem vám blahopřát, doktore Galéne, k vašim úspěchům v léčení bílé nemoci. Dostávám zprávy od svých úřadů o vašich výsledcích. *Bere do ruky fascikl aktů.* Ty výsledky jsou ověřeny doktore. Je to podivuhodné.
DR. GALÉN *zmaten a dojat:* Děkuju uctivě, pane vaše excelence.
MARŠÁL: Tady jsem připravil jakýsi projekt Chci totiž udělat z nemocnice u svatého Ducha státní ústav pro potírání Čengovy nemoci. Nastoupíte tam jako primář, doktore Galéne.

DR. GALÉN: Ale já To by nešlo, pane Já mám totiž takovou klientelu, vaše excelence, že ano To bych, prosím, opravdu nemohl.

MARŠÁL: Považujte to za rozkaz, milý doktore Galéne.

DR. GALÉN: Já bych jinak s největší radostí, vaše excelence Ale já přece nemohu řídit Člověk nemá ani tu zkušenost, že ano

MARŠÁL: Tak vám to řeknu jinak. *Podívá se na pobočníka, který zmizí.* Vy jste odmítl vzít do léčení barona Krüga.

DR. GALÉN: To ne, prosím. Já jen tady byla jistá podmínka

MARŠÁL: Vím. Budete tedy léčit barona Krüga bez jakékoliv podmínky, doktore Galéne.

DR. GALÉN: Je mně hrozně líto, pane vaše excelence ale to opravdu nejde. Já já musím trvati na své podmínce

MARŠÁL: Doktore, jsou prostředky kterými lze lidi přinutit aby splnili rozkazy

DR. GALÉN: Podívejte se, vy mě můžete dát zavřít, že ano, ale

MARŠÁL: Dobře. *Sahá po zvonku.*

DR. GALÉN: Poslyšte, pane, nedělejte to! Já mám tolik pacientů Zabijete je, když mne dáte zavřít!

MARŠÁL *pouští zvonek:* Nebyli by to první mrtví na mé cestě. Ale vy si to ještě rozmyslíte. *Vstane a jde k němu.* Člověče, jste blázen nebo takový hrdina?

DR. GALÉN *couvá:* Ne, prosím, já Hrdina jistě ne; ale já byl na vojně jako lékař a když jsem viděl tolik lidí umírat tolik zdravých lidí, že ano

MARŠÁL: Já byl také na vojně, doktore. Ale já jsem tam viděl lidi bojovat za vlast. A já jsem je přivedl zpátky jako vítěze.

DR. GALÉN: To je právě to. Já jsem viděl spíš ty, které které jste už nepřivedl zpátky To je ten rozdíl, pane vaše excelence.

MARŠÁL: V jaké hodnosti jste sloužil?

DR. GALÉN *srazí paty:* Jako asistenční lékař u šestatřicátého pěšího pluku, pane maršále.

MARŠÁL: Skvělý pluk. Nějaké vyznamenání?

DR. GALÉN: Zlatý kříž s meči, pane maršále.

MARŠÁL: Bravo. *Podá mu ruku.*

DR. GALÉN: Děkuju, pane maršále.

MARŠÁL: Dobrá. Půjdete se přihlásit k baronu Krügovi.

DR. GALÉN: Prosím, abych byl zatčen pro odepření poslušnosti.

MARŠÁL *pokrčí rameny a zazvoní.*

POBOČNÍK *objeví se ve dveřích.*

MARŠÁL: Dáte zatknout doktora Galéna.

POBOČNÍK: Podle rozkazu, vaše excelence. *Přistoupí k* DRU GALÉNOVI.

DR. GALÉN: Poslyšte, nedělejte to!

MARŠÁL: Proč?

DR. GALÉN: Můžete mne potřebovat třeba i vy

MARŠÁL: Já ne. *K pobočníkovi.* Nic. Můžete jít.

POBOČNÍK *zmizí.*

MARŠÁL: Sedněte si, Galéne. *Usedne vedle něho.* Jak vám to mám říci, tvrdohlavý člověče! Podívejte se, mně záleží osobně na baronu Krügovi. Je to vzácný muž a můj jediný přítel. Nevíte, jaká to je samota, být diktátorem. Mluvím s vámi jako člověk. Doktore, zachraňte Krüga! Už jsem hodně dlouho nikoho neprosil.

DR. GALÉN: Bože, to je tak těžká věc Já bych tak rád Poslyšte, já bych měl taky prosbu.

MARŠÁL: To není odpověď.

DR. GALÉN: Prosím vás, vaše excelence, já jen okamžik Vy jste takový státník a máte tak nesmírnou moc Ne, že bych vám chtěl lichotit, ale bohužel je to tak, že ano Podívejte se, kdybyste vy chtěl nabídnout věčný

mír Bože, jak by byli všichni rádi! Vždyť se celý svět bojí jenom vás všichni zbrojí jen kvůli vám Kdybyste vy řekl, že chcete mír, bude na celém světě pokoj, že ano

MARŠÁL: Mluvil jsem o baronu Krügovi, doktore.

DR. GALÉN: Ano, právě Vy ho můžete zachránit jeho a všechny malomocné. Řekněte, že chcete světu zajistit trvalý mír že uzavřete smlouvu se všemi národy a je to. Podívejte se, vaše excelence, vždyť to záleží jenom na vás! Proboha vás prosím, zachraňte ty chudáky malomocné! A co se týče pana barona, mě to tak mrzelo Prosím vás, už kvůli němu

MARŠÁL: Baron Krüg na vaši podmínku nemůže přistoupit.

DR. GALÉN: Ale vy můžete, pane Vy můžete udělat všechno!

MARŠÁL: Nemohu. Copak vám to mám vysvětlovat jako malému dítěti? Myslíte, že válka nebo mír záleží na mé vůli? Musím se řídit tím, co je v zájmu mého národa. Půjde-li jednou můj národ do války, pak je má povinnost jej pro ten boj vychovat.

DR. GALÉN: Jenže kdyby nebylo vás tak by váš národ do žádné výbojné války nešel, že ano.

MARŠÁL: Nešel. Nemohl by Nebyl by tak dobře připraven. Nebyl by si tak vědom své síly a svých šancí. Dnes o nich bohudík ví; a já plním jen jeho vůli

DR. GALÉN: kterou jste vy sám vyvolal.

MARŠÁL: Ano. Vzbudil jsem v něm vůli žít. Vy věříte, že mír je lepší než válka. Já věřím, že vítězná válka je lepší než mír. A já svůj národ nesmím připravit o jeho vítězství.

DR. GALÉN: Ani o jeho padlé, že ano.

MARŠÁL: Ani o jeho padlé. Člověče, teprve krev padlých dělá z kusu země vlast. Jenom válka udělá z lidí národ a z mužů hrdiny

DR. GALÉN: A mrtvé. Já viděl ve válce víc těch mrtvých, víte

MARŠÁL: To dělá vaše řemeslo, doktore. Já jsem při svém řemesle viděl víc těch hrdin.

DR. GALÉN: Ano, ti byli vzadu, vaše excelence. My v zákopech jsme tak moc stateční nebyli.

MARŠÁL: Zač jste v y dostal ten řád?

DR. GALÉN: To bylo jenom za to, že jsem ovázal nějaké raněné.

MARŠÁL: Já vím. Bylo to na bojišti mezi zákopy To nebyla statečnost?

DR. GALÉN: Nebyla, prosím. To jen prostě jako lékař To člověk musí, že ano

MARŠÁL: Poslyšte, vy s tím vaším mírem: proč, jakým právem to vlastně děláte? Řekněte, je vám to uloženo?

DR. GALÉN: Já nerozumím, prosím.

MARŠÁL *tiše:* Člověče, máte vyšší poslání?

DR. GALÉN: Ne, vůbec ne. Já jenom jako obyčejný člověk, že ano.

MARŠÁL: Pak to nesmíte dělat, doktore. Musí být vyšší poslání Musí být vyšší vůle, která nás řídí

DR. GALÉN: Čí vůle?

MARŠÁL: Bůh. Já jsem pověřen Bohem, člověče; jinak bych nemohl vést

DR. GALÉN: To teda musíte vést tu válku?

MARŠÁL: Ano. Ve jménu národa

DR. GALÉN: jehož děti padnou v boji

MARŠÁL: a dobudou vítězství. Ve jménu národa

DR. GALÉN: jehož otcové a matky zajdou malomocenstvím

MARŠÁL *vstane:* Na těch nemám tolik zájmu, doktore. Z těch už vojáci nebudou. Nevím, proč jsem vás ještě nedal zatknout.

DR. GALÉN *vstane:* Vaše excelence poroučí

MARŠÁL: Vy uzdravíte barona Krüga. Vlast ho potřebuje.

DR. GALÉN: Tak já tedy Tak jen ať pan baron ke mně přijde, že ano

MARŠÁL: a přistoupí na vaši nemožnou podmínku, ne?
DR. GALÉN: Ano, vaše excelence. Až splní tu nemožnou podmínku.
MARŠÁL: Vy na tom trváte? Pak ovšem *Jde ke stolu. Vtom cinkne telefon.* MARŠÁL *zvedne sluchátko.* Ano, osobně. Jak? Ano, slyším. A je Kdy se to stalo? Ano. Tak děkuju. *Položí sluchátko. Chraptivě.* Můžete jít. Chválabohu, před pěti minutami se baron Krüg zastřelil.

Opona

JEDNÁNÍ TŘETÍ

MARŠÁL

Obraz první

U Maršála.

MARŠÁL: Tedy v hlavních rysech
MINISTR PROPAGANDY: všude se rozmáhá agitace proti válce. Zejména anglický tisk Angličané se vždycky hrozně báli nemocí. Vláda dostala petici s mnoha miliony podpisů
MARŠÁL: Dobrá. Tím se sami vnitřně oslabují. Dál!
MINISTR: Tentokrát se bohužel i nejvyšší kruhy angažují pro mír; dokonce i jeden královský dvůr
MARŠÁL: To vím.
MINISTR: Její Veličenstvo má chorobnou hrůzu před bílou nemocí; zachvátilo to její tetu Král prý připravuje výzvu ke všem vládám světa, aby obeslaly konferenci o trvalém míru
MARŠÁL: To by bylo nepříjemné. Nemohlo by se předem zakročit —?
MINISTR: Je to už všechno příliš daleko. Prostě veřejné mínění celého světa bude zuřivě proti každé válce. To dělá ten strach před malomocenstvím, vaše excelence. Lidé už nechtějí politiku, chtějí jen lék, jen záchranu Dostáváme hlášení, že už i u nás se mluví dost malomyslně řekněme přímo protiválečně. Raději prý zdraví než nějaké vavříny
MARŠÁL: Zbabělci! Teď, když jsme tak připraveni Tak příznivá situace se naskytne stěží jednou za sto let! Poslyšte, ručíte mi za to, že ta nálada bude u nás potlačena?
MINISTR: Vaše excelence, nadlouho za to ručit nemohu.

Mládež je plna nadšení a půjde za vámi do ohně; ale u starších lidí se šíří tíseň a strach

MARŠÁL: Já víc potřebuju ty mladé.

MINISTR: Zajisté, ale ti staří jsou hospodářsky silnější. Mimo to mají ještě pořád v rukou vedoucí místa a vyšší úřady V případě války by to mohlo tu a tam zaskřípat. Je krajně nutno uklidnit veřejnost

MARŠÁL: Čím?

MINISTR: Přinutit toho doktora, aby dal k disposici svůj lék.

MARŠÁL: Člověče, toho kdybyste dal na skřipec, je to marné. Já ho znám.

MINISTR: Máme své osvědčené prostředky, jak vykonat na lidi nátlak

MARŠÁL: jenže ty prostředky se obyčejně končí smrtí. Ne, děkuju; to by v našem případě neudělalo dobrý dojem.

MINISTR: Pak by nezbývalo než třeba dočasně povolit tomu volání po míru

MARŠÁL: a propást příznivou situaci. Škrtněte to.

MINISTR: Nebo udeřit tak rychle, než se zformuje mírová fronta. To znamená

MARŠÁL: udeřit ihned. A udeřit na nejslabší místo. Pokud jde o příčiny k vojenskému zakročení

MINISTR: máme je připraveny už dávno. Úklady proti našemu státu, soustavné provokace a tak dále. V pravý okamžik se přihodí menší politický atentát Pak stačí nařídit rozsáhlé zatýkání a dát pokyn tisku. Dojde k spontánním demonstracím pro válku Ručím za vlastenecké nadšení dokud není pozdě.

MARŠÁL: Děkuju vám. Věděl jsem, že se na vás mohu spolehnout. Konečně! Bože, konečně povedu svůj národ k velikosti!

Opona

Obraz druhý

Před zvednutím opony je slyšet vojenské marše, polnice a bubny, zanikající v rostoucím nadšeném křiku davů.

Zvedne se opona. Pracovna Maršálova. Na otevřeném balkonu mluví MARŠÁL k davům. Uvnitř pracovny MARŠÁLOVA DCERA a MLADÝ BARON KRÜG ve vojenské uniformě.

MARŠÁL *k davům:* v tuto chvíli, kdy naše stříbrná letadla už rozsévají zkázu nad městy našich zákeřných nepřátel *Nadšený pokřik.* chci se zodpovědět svému národu ze svého nejtěžšího kroku. *Ať žije maršál! Sláva maršálovi!* Ano, zahájil jsem válku, a zahájil jsem ji bez vypovězení. Učinil jsem tak, abych ušetřil tisíce životů vašich dětí, jež v tomto okamžiku vyhrávají svou první bitvu, dříve než se nepřítel mohl vzpamatovat ze svého zděšení. Žádám vás nyní dodatečně o váš souhlas *Frenetický křik: Ano! Ano! Souhlasíme! Ať žije maršál!* Dále, zvedl jsem boj bez dalšího ponižujícího jednání s tím malým, mizerným státečkem, který si myslel, že může beztrestně provokovat a urážet náš veliký národ *Rozhořčený křik davů.* a rozvracet jeho pořádek a bezpečnost svými placenými bandity *Řev davů: Zabít je! Na ně! Zrádci! Pověsit!* Ticho! Křikem se toho zla nezbavíme! Byla jen jedna cesta: zničit trestnou výpravou ten obtížný státeček, který soustavně ohrožoval náš mír; zničit ten malý a méněcenný národ, který ani nemá práva žít; zničit jej, ať jej chrání kdokoliv a teď ať ty druhé mocnosti ukážou své karty! Pravím jen, že my se nebojíme nikoho! *Veliký křik: Nebojíme! Ať žije maršál! Ať žije válka!* Věděl jsem, že stojíte za mnou. Za vaši čest jsem poslal své nádherné vojsko do boje. Stejně tak za vás prohlašuju celému světu do očí: My jsme tu válku nechtěli, ale my ji vyhrajeme! Vyhrajeme ji z vůle Boží Vyhrajeme ji, *tluče se do prsou,* protože my sme v právu! My jsme v právu *Slaběji:*

My jsme v právu *Veliký křik: My jsme v právu! Sláva válce! Sláva maršálovi!*

MARŠÁL *potácí se s balkonu a tluče se do prsou:* My jsme v právu My jsme v právu My jsme Já

KRÜG *přiběhne k němu.* Co je vám, excelence?

DCERA: Co se ti stalo?

MARŠÁL: Nechte mne Jděte *Tluče se do prsou.* My jsme v právu Co je to? *Rozepíná si kabát a sahá si na prsa.* My jsme v právu *Roztrhne si košili.* Podívejte se tady

KRÜG: Ukažte! KRÜG *i* DCERA *se skloní k* MARŠÁLOVĚ *hrudi.*

MARŠÁL: Já tady nic necítím Je to jako mramor

DCERA *sevřeně:* Ale ne, tati Nic tam nemáš, ani se nedívej

MARŠÁL: Pusť *Hmatá si na prsa.* Bez citu docela bez citu

DCERA: Tatínku, nic to není uvidíš!

Zvenčí rostoucí volání: Maršál! Maršál! Maršál!

MARŠÁL: Já vím, co to je. Jdi, holčičko, jdi Nech mne

Zvenčí volání: Maršál! Chceme maršála!

MARŠÁL: Ano. Už jdu. *Zapíná si kabát.* Prosím vás, děti, jděte! Nemá to smysl, abyste tady Tohle už není nic pro vás.

Maršál! Chceme maršála!

MARŠÁL: Už jdu. *Vystoupí na balkon, vzpřímený, s rukou zvednutou na pozdrav.*

Nesmírný křik. Ať žije maršál! Sláva maršálovi! Sláva válce!

DCERA *propukne v pláč.*

KRÜG: To nesmíte! Slyšíte, drahoušku

DCERA: Pavle když tatínek

KRÜG: Já vím; ale teď nesmíte plakat. *Jde k telefonu, horečně listuje v seznamu, natočí číslo.* Halo Dvorní rada Sigelius? Tady Krüg. Přijeďte ihned sem, do maršálova paláce. Ano, k maršálovi samotnému Ano, bílá skvrna. *Položí sluchátko.* Prosím vás, Anetto, neplačte!

Zvenčí volání: Ať žije maršál! Ať žije válka! Ať žije armáda! Sláva maršálovi!

MARŠÁL *vrací se s balkonu:* Přece jen mne mají rádi Je to veliký den. Nu, neplač, malá!

KRÜG: Vaše excelence, dovolil jsem si zavolat dvorního radu Sigelia

MARŠÁL: Ano, Pavle. Abych stonal podle vědeckých předpisů, že? *Mávne rukou.* Nedošly ještě žádné zprávy o našich letadlech?

Zvenčí zpěv a vojenská hudba.

MARŠÁL: Slyšíte je? Jak jásají Konečně jsem z nich udělal národ! *Hmatá si pod kabátem.* Zvláštní Je to studené jako mramor. Jako bych to už nebyl já

Zvenčí: Maršál! Maršál! Maršál!

MARŠÁL: Už jdu už jdu *Potácí se k balkonu.*

KRÜG: Dovolte, vaše excelence. *Vyběhne na balkon a dává znamení, aby se dav utišil.* Jeho excelence pan maršál vám děkuje. Právě se odebral k své práci.

Ať žije maršál! Ať žije válka! Sláva maršálovi!

MARŠÁL: Je to hodný hoch Starého Krüga jsem měl velmi rád. *Usedá.* Chudák baron Krüg! Chudák chudák

KRÜG *vrací se s balkonu.* Prosím vás, Anetto *Ukáže na okna. Oba stahují těžké záclony a rozsvítí lampu na stole. Šero a ticho, jen tlumeně zaléhá zvenčí zpěv a pochody.*

MARŠÁL: Ano. Teď to tu aspoň vypadá jako u nemocného.

DCERA *usedne u jeho nohou.* Ty nebudeš nemocný Přijdou největší doktoři světa a uzdraví tě. Teď si musíš lehnout, tati

MARŠÁL: Ne, ne, já přece nemohu stonat. Já musím vést válku, holčičko. Uvidíš, že na to nebudu ani myslet Jenom teď, tu chvilku mezi vámi jen co si oddychnu. To dělal ten hluk. Člověku je líp, když může zalézt do tmy a někoho držet za ruku, víš? Ale to přejde, uvidíte; já musím dělat tu vojnu Jen co přijdou první zprávy! Slyšíte, jak venku zpívají? Zní to jako s jiného břehu.

KRÜG: Kdyby to vaši excelenci rušilo

MARŠÁL: Ne, nechte je. Teď všude, všude vlají prapory Měl bych jet městem ukázat se a říci všem, že my jsme v právu, my my *Tluče se do prsou.*

DCERA: Tatínku, ne! Nesmíš už na to myslet!

MARŠÁL: Ne, nesmím, dceruško. Počkej, až pojedu v čele vojáků jako vítěz Tys mne neviděla, když jsem v poslední válce vedl naše vojáky domů. Tos byla ještě moc maličká, viď? Ale teď uvidíš Počkej, jakou budeš mít radost! Pavle, válka je krásná věc! To je, pro nás muže, to největší Udeřit na pravém křídle! Obchvat! Hoďte tam deset armádních sborů

POBOČNÍK *ve dveřích:* Pan dvorní rada Sigelius přijel. Mám ho uvést sem?

MARŠÁL: Co? Co chce?

DCERA: Uveďte ho do tatínkovy ložnice.

POBOČNÍK: Prosím. *Zmizí.*

MARŠÁL: Ano, už vím. Nejlepší doktoři světa, že? *Vstane.* Škoda. S vámi mně bylo líp.

DCERA *provází ho ke dveřím.* Nesmíš se bát, tati.

MARŠÁL: Co? Maršál se nebojí, děvčátko. Maršál má své poslání. *Vyjde.*

Ticho. Jen vojenský pochod zvenčí.

KRÜG: Plač, Anetto, plač! Teď můžeš!

DCERA: Poslyš, Pavle Snad opravdu má poslání Snad se mu opravdu nemůže nic stát!

KRÜG: Je to hrůza, Anetto! Tak pokročilé stadium Pro Krista, jak je možno, že o tom nevěděl dřív?

DCERA: Když když on na sebe vůbec nemyslel Byl si tak jist *Vzlyká, opřena o krb.*

KRÜG: Anetto, dnes večer nastupuju k svému pluku.

DCERA: Ty přece nemusíš

KRÜG: V naší rodině se obyčejně povinnosti plnívají. Taková hloupá tradice, víš?

DCERA: Ale vždyť ta válka nemůže dlouho trvat! Tatínek říkal, že za několik dní

KRÜG: Možná. Ale v každém případě tu budeš nějaký čas sama. Musíš být statečná, Anetto.

DCERA: Já budu.

POBOČNÍK *vejde:* Jiskrové depeše, prosím.

KRÜG: Dejte je panu maršálovi na stůl.

POBOČNÍK: Prosím. *Položí telegramy na stůl a zmizí.*

DCERA: Pavle co mám dělat?

KRÜG: Okamžik. *Jde ke stolu a prohlíží depeše.* Promiň, neměl bych, ale To by člověk nevěřil! Takový malý národ

DCERA: Co dělají?

KRÜG: Začali se bránit. Jako křečci. Máme úspěchy, ale útok na hlavní město selhal. Ztratili jsme tam osmdesát letadel Tanky na hranicích narazily na silný odpor

DCERA: Je to špatné?

KRÜG: Při nejmenším ztráta času. Zatím jim může přijít pomoc, víš? Maršál asi počítal s tím, že první náraz stačí Tady dvě velmoci nám dávají ultimatum Už nařídily mobilisaci. Kriste, to to jde rychle! Tři, čtyři pět ultimat najednou

DCERA: Tedy vlastně špatné zprávy?

KRÜG: Myslím, že hodně špatné, Anetto.

DCERA: Máme mu je ukázat?

KRÜG: Musíme. Neboj se, děvče, maršál je silný Takového člověka nemoc nezlomí. Uvidíš, jak se teď postaví nad válečnou mapu a zapomene na všechno Je to voják. Postav ho před jícny pušek, a ani nemrkne

Do pracovny se vpotácí MARŠÁL *ve vlajícím županu.*

MARŠÁL *vzlyká:* Ježíši Bože nebeský Kriste Kriste Ježíši Ježíši Kriste ukřižovaný!

DCERA: Tati!

KRÜG *běží k němu:* Vaše excelence, vzpamatujte se *Vede ho k lenošce.*

MARŠÁL: Jděte pryč! Jděte pryč! To přejde za chvíli Můj Bože, můj ty Ježíši Kriste Ještě šest neděl Jenom šest neděl, řekl ten doktor A potom ten konec ten konec Kriste Ježíši! Proč si to člověk nedovede dřív představit! Teprve když to pozná na sobě Ježíši Kriste, smiluj se!

KRÜG *dává znamení Anettě, aby věc nechala jemu:* Vaše excelence, došly zprávy z bojiště.

MARŠÁL: Co? Nechte mne teď, já nemohu Jděte všichni pryč! Copak nevidíte, lidi, copak nevidíte

KRÜG: Vaše excelence, došly špatné zprávy

MARŠÁL: Jak? Dejte je sem! *Bere zprávy a mlčky je studuje.* To ovšem mění situaci. *Vstane.* Zavolejte mi sem ne, nikoho. Dám své rozkazy písemně. *Sedne k psacímu stolu.*

KRÜG *se postaví vedle něho.* DCERA *nehnutě stojí a modlí se.*

Zvenčí zpěv.

MARŠÁL *chvatně píše:* Mobilisovat další ročníky!

KRÜG *bere od něho list:* Ano, vaše excelence.

MARŠÁL *píše, až přelomí tužku.* KRÜG *mu podá novou:* Disposice letectvu.

KRÜG *bere od něho list:* Ano, pane maršále.

MARŠÁL: A tady *Horečně něco škrtá.* Ne, to nejde. *Utrhne list s bloku, zmačká a hodí do koše.* To se musí udělat jinak *Píše a opět se zarazí.* Ne. Počkejte okamžik. *Položí hlavu na stůl.*

KRÜG *bezradně vzhlédne k Anettě.*

MARŠÁL: Bože, smiluj se! Bože, smiluj se!

KRÜG: Vaše excelence, čekám na další rozkazy

MARŠÁL *zvedá hlavu:* Ano, hned *Vstane a potácí se do středu scény.* Já tedy rozkazuju Anetto, zítra zítra se postavím osobně v čele útočící armády Já sám budu řídit všechny operace To je mé poslání, víš? A až zvítězíme pojedu v čele vojáků na koni

Vojenský marš zvenčí.

MARŠÁL: mezi hromadami trosek. Víš, tam bývalo nějaké hlavní město. A já pojedu, maso se mne už dávno spadalo budu mít už jen oči, ale ještě pořád potáhnu v čele vojáků, kostra na bílém koni A lidé budou volat: Ať žije maršál! Ať žije Jeho Excelence Smrťák!

DCERA *zakvílí a zakrývá si tváře rukama.*

KRÜG: Nesmíte tak mluvit, maršále!

MARŠÁL: Máte pravdu, Pavle Nebojte se, na to už nedojde. Já vím, co udělám. Zítra zítra se postavím v čelo vojáků. Ale ne v hlavním stanu. Tam bych třeba svým generálům už páchnul. Ale v čelo útoku se šavlí v ruce.. hoši, za mnou! za mnou! A padnu-li, Pavle já

totiž musím padnout. Pak aspoň vojáci pomstí svého maršála Budou bojovat jako čerti Hoši, kupředu! Na bodáky! Hurá, hoši, ať to už stojí za to! *Tluče se do prsou.* My jsme to vyhráli! My My *Sahá si na prsa.* Já Anetto! Anetto, já mám strach

DCERA *jde k němu, mateřsky silná:* To nesmíš, tati. Tady si sedni a nemysli na nic, rozumíš? *Usadí ho do lenošky.*

MARŠÁL: Ano. Já nesmím myslet, nebo nebo Víš, já jsem to viděl na té klinice Jeden člověk chtěl vstát, aby mne pozdravil a tu mu upadl takový kus Ježíši Kriste! Ježíši Kriste! Copak není žádné smilování?

KRÜG *vymění pohled s dcerou, kývne a jde k telefonu. Hledá v telefonním seznamu.*

DCERA *hladí maršálovu hlavu:* Teď na to nemysli, tatínku. My tě přece nedáme. Ty se přece uzdravíš. To už je naše věc, tati. Ty se musíš vyhojit, ty musíš, ty prostě musíš! Řekni, že se chceš uzdravit

MARŠÁL: Já chci Já musím vyhrát tu válku, víš? Aspoň půl roku kdybych měl! Bože, mít aspoň rok na tu válku!

KRÜG *natočil na telefonu číslo:* Halo doktor Galén? Tady Krüg. Doktore, musíte přijít k maršálovi. Ano, je velmi těžce nemocen. Jen vy můžete Ano, rozumím. Vaše podmínka je, že uzavře mír Ano, já mu to oznámím. Prosím, počkejte u telefonu. *Zakryje dlaní mluvítko.*

MARŠÁL *vyskočí:* Ne! Ne! Já nechci mír! Já musím vést svou válku. Teď přece už nemohu odvolat To by bylo takové ponížení Vy jste se zbláznil, Pavle! My přece tu válku m u s í m e vyhrát! My jsme v právu

KRÜG: Nejsme, pane maršále.

MARŠÁL: Já vím, mladíku, že nejsme; ale já chci, aby můj národ zvítězil! Na mně nezáleží, člověče, ale jen na něm Ve jménu národa Položte to, Pavle, položte to; já mohu pro svůj národ umřít.

KRÜG *podává telefon* ANETTĚ: Můžete, pane; ale co bude potom?

MARŠÁL: Po mé smrti? Hochu, s tím se musí počítat, že jsem smrtelný, ne?

KRÜG: Ale vy jste s tím nepočítal, pane. Nikdo vás nemůže nahradit uprostřed války Vy jste ze sebe udělal jedinou hlavu Bez vás budeme poraženi. Bez vás nastane zmatek. Bůh nás chraň toho, co by teď přišlo po vás!

MARŠÁL: Máte pravdu, Pavle; já nesmím odejít uprostřed války Já musím dřív tu válku vyhrát.

KRÜG: Ta válka nebude skončena do šesti neděl, pane maršále.

MARŠÁL: Pravda, do šesti neděl Tohle mně Bůh neměl udělat! Tohle Bůh neměl dopustit Kriste Ježíši, co mám dělat!

KRÜG: Zabránit rozvratu, pane. Je to teď váš úkol. Anetto

DCERA *do telefonu:* Doktore, slyšíte? Já jsem jeho dcera. Přijdete? Ano, splní vaši podmínku. Ne, ještě to neřekl, ale nemůže nic jiného udělat Potom byste přišel? A zachráníte ho? Tak já mu řeknu *Zakryje mluvítko.* Tati, kdybys prý mu řekl jen jedno slovo

MARŠÁL: Ne. Polož to, Anetto. Já nemohu. Vyřízeno.

KRÜG *klidně:* Prosím za prominutí. Vaše excelence to musí udělat.

MARŠÁL: Co udělat? Zavolat k sobě toho

KRÜG: Ano.

MARŠÁL: A pak poníženě nabídnout mír, ne? Odvolat vojsko, že?

KRÜG: Ano.

MARŠÁL: A omluvit se přijmout i trest

KRÜG: Ano.

MARŠÁL: Tak hrozně, tak nesmyslně pokořit svůj národ

KRÜG: Ano, pane.

MARŠÁL: A pak stejně odejít, muset pak složit svůj zneuctěný úřad

KRÜG: Ano. Ale odejít uprostřed míru, pane.

MARŠÁL: Ne! Slyšíte, ne! To ať udělá někdo jiný! Je jich až dost, těch, co stáli proti mně; ať teď ukážou Já jen složím svůj úřad; a někdo jiný ať nabídne ten ponižující mír

KRÜG: To jiný nemůže udělat, vaše excelence.

MARŠÁL: Proč?

KRÜG: To by znamenalo občanskou válku. Jen vy můžete nařídit armádě ústup

MARŠÁL: Tak ať pojde národ, který si neumí vládnout! Ať mne nechají jít ať si poradí beze mne

KRÜG: Tomu jste je nenaučil, vaše excelence.

MARŠÁL: Pak zbývá ještě jedna důstojnická možnost. *Zamíří ke dveřím.*

KRÜG *postaví se mu do cesty:* To neuděláte, pane.

MARŠÁL: Co? Nemám snad právo na svůj život?

KRÜG: Nemáte, vaše excelence. Musíte ještě ukončit válku.

MARŠÁL: Možná, že máte pravdu, mladíku Anetto, je to hodný hoch, ale má příliš mnoho rozumu. Nikdy nic velkého neudělá

DCERA *podává mu sluchátko:* Tak, tati

MARŠÁL *odstrkuje sluchátko:* Ne, holčičko. Nechci. Nemohu. Já už nemám, proč být živ ještě dál.

DCERA: Prosím tě, tati! Prosím tě za všechny malomocné

MARŠÁL: Za všechny Máš pravdu, Anetto: tady jsou ještě jiní Tady jsme my, my malomocní! Miliony nás malomocných na celém světě Pravda, já musím s nimi Dívej se, světe, dívej se, tady stojí Maršál malomocných; a už ne v čele vojsk, ale v čele všeho bolavého lidského masa Z cesty, z cesty, teď jdeme my My my jsme v právu, my malomocní; my chceme jen slitování Ukaž, Anetto! *Bere sluchátko.* Halo, doktore Ano, sám. Ano. Ano. Už jsem vám řekl, že a n o ! Dobrá. Děkuju. *Položí sluchátko.* Tak, to by bylo odbyto. Bude tu za několik minut.

DCERA: Zaplať bůh! *Rozpláče se radostí.* Já jsem tak ráda, tati tak ráda, Pavle

MARŠÁL *hladí ji po vlasech:* Nu, jdi Neštítíš se mne ještě? Víš, odjedeme potom až bude mír

DCERA: Až se uzdravíš

MARŠÁL: Ano, až se všichni uzdravíme. A až dám věci do pořádku, víš? Bude to těžké, Pavle Jen co přijde ten doktor! Musíme zastavit ofensivu a oznámit všem vládám *Bere na psacím stole své rozkazy a trhá je na kousky.* Škoda, mohla to být pěkná, veliká válka.

DCERA: A vidíš, tati, už asi nikdy žádná válka nebude. Když ty rozpustíš tu největší armádu na světě

MARŠÁL: Ano, byla to krásná armáda, holčičko Ani nevíš, jaká to byla skvělá armáda. Dvacet let jsem ji dělal

KRÜG: Budete dělat mír, pane. Řeknete lidem, že Bůh vás poučil

MARŠÁL: Bůh Kdybych opravdu věděl, že to Bůh chce Pavle, to by také bylo poslání, že?

KRÜG: Ano, pane. Byla by to velká práce.

MARŠÁL: Práce na dlouhé lokty, já vím. Znám přece diplomaty, chlapče. Ale budu-li ještě několik let živ Člověk mnoho vydrží, má-li poslání. Mír Bůh chce, abych dělal mír Anetto, řekni to abych věděl, jak to zní.

DCERA: Bůh chce, abys dělal mír, tatínku.

MARŠÁL: Opravdu, nezní to špatně To by bylo velké poslání, viď, Anetto? Už to, že by na světě přestala bílá nemoc To by bylo ohromné vítězství, že? Dělat mír: to by náš národ byl první mezi všemi Pravda, bude to dlouhá práce, ale budu-li žít Jen když budu mít od Boha úkol! Tak, kde je ten doktor, Anetto? Kde je ten doktor?

O p o n a

Obraz třetí

Ulice.

Zástup lidí s prapory. Zpěv. Do toho volání: Ať žije maršál! Ať žije válka! Sláva maršálovi!

SYN z *prvního aktu:* A všichni najednou: Ať žije válka!
ZÁSTUP: Ať žije válka!
SYN: Nás vede maršál!
ZÁSTUP: Nás vede maršál!
SYN: Ať žije maršál!
ZÁSTUP: Maršál! Maršál!

Houkání auta, které si nemůže zástupem prorazit cestu.

DR. GALÉN *vyběhne s kufříkem v ruce:* Doběhnu pěšky Dovolte, prosím Prosím vás, pusťte mě někdo mě čeká
SYN: Občane, volejte: Ať žije maršál! Ať žije válka!
DR. GALÉN: Ne! Válka ne! Nesmí být žádná válka! Poslyšte, ne, válka nesmí být!
VÝKŘIKY: Co to říkal? Zrádce! Zbabělec! Mažte ho!
DR. GALÉN: Musí být mír! Pusťte mne Já jdu k maršálovi
VÝKŘIKY: Urazil maršála! Na lucernu! Zabte ho!

Hlučící zástup se zavře kolem DOKTORA GALÉNA. *Zmatená vřava.*

Zástup se rozestupuje. Na zemi leží DR. GALÉN *a jeho kufřík.*

SYN *kopne do něho:* Vstávej, potvoro! Koukej mazat, nebo
JEDEN ZE ZÁSTUPU *klekne k ležícímu:* Počkat, občane. Ono je po něm.

SYN: Žádná škoda. O jednoho zrádce míň. Sláva maršálovi!
ZÁSTUP: Ať žije maršál! Maršál! Mar-šál!
SYN *otevře kufřík:* Hele, byl to nějaký doktor! *Rozbíjí lahvičky s léky a dupe na ně.* Tak! Ať žije válka! Ať žije maršál!
ZÁSTUP *valí se dál:* Maršál! Mar-šál! Ať žije maršál!

Opona